

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ ואתחני ♦

מאמדים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד בקשתנו שנראה
את החסידים מגולים לעינינו
מילתא חדת'א - מילתא רפלאה

יב ושמרתם ועשיתם
מצוין ארה חסדי לפרשת השמיע
ספיר ויהלום

זכר כמוצב שאתה בו
תעבוד את ה'
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

נעם אלימלך | למוד התורה לשמה מבטל הדינים ה
שם משמאל | צדיקים שלא נראו עליהם תנועות והתפעלות בתפלתם - הרבי
 רבי בונם מפרשיסקא זיע"א ה
תפארת שלמה | על ידי מצות תפלין מתעורר רשם כל המצות שעשה
 האדם ה
פתוחי חותם | בתפלת משה נרמזו הנהגות התפלה ה
חיים וחסד | בעת התפלה על האדם להיות כזה מרצו עד שלא ירגיש את עצמו
 כלל ו
שם משמאל | התפלה היא כקשת | כפי כמה שהלב נדחק ומצטער כן עולה
 התפלה יותר למעלה ו
אמרי שפר | תשובות משה רבנו לכנות בית המקדש ו
גרורי חרדל | תשובות הרבים כבר נלקחה מחסא העגל ז
פרורי לחם | מעלת משה רבנו כשר לפני המלך ז
קול אריה | משה רבנו מרב גדלותו לא היה יכול להנהיג את באי הארץ ... ז
ברכת טוב - קתר שם טוב | הנזכרת שמו של הקב"ה לאחר שתי תבות .. ז
פני מבין | אסור כל תוסף לומר על אסור דרבנן שאסורו מהתורה ז
גז צאנך | אין לעבר עברה כדי לקים את מצות תשובה ז
פני יצחק | מעלת ישראל שאין משגיחין בבת קול ח
גבעת פנחס | קיום העולם בו בסיון על ידי כחו של משה רבנו ח
ויאמר שאל | אסור שתפוח עם עובד עבודה זרה ח
אבודרהם | כפי כונת הלב מתקבלת התפלה ח
נחל קדומים | נענוע בעת התפלה ח
עוד יוסף חי | יתפלל בשמחה רבה כמי שאין לו שום צער וצרה ח
כהנת אלימלך | רמז הכתוב לתפלה בזמנה ט
תורת יצחק | המתפלל בכונה - תפלתו נענית ט
מעשי צדיקים ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

ספר הזמנים | משה רבנו האיר את עיני ישראל להכיר שגם הגבורה וההסתר
 הוא טובה גדולה ועצומה א
לקוטי הלכות | במצב שאתה בו - תעבד את ה' א
מבשר טוב | בהתאמנות והתגברות בזמנים הקשים זוכים לתענוג בעבודת ה'
 בזה ובכא א
באר המים | ישאר באמונתו ובבטחונו ויתפלל בשוב הדעת ב
קנסת מרדכי | המשכת קדשת עולם הבא לעולם הזה על ידי האמונה ב
שומר אמונים | האמונה היא המרגלית הכי יקרה וחביבה בתורתנו הקדושה ב
דברי יואל | רק בענייני רוחניות יש לחפש את המבחר ביותר ב
לקוטי שיחות | מדוע לא לא קלטו שלש הערים שבבעבר החדון מיד ב
קדשת לוי | בכל יום אפשר לזכות להשיג התורה כבמעמד הר סיני ולשמע מפי
 השם יתברך ג
אמרי חיים | הצדיק מזוהר אור הקדשה בנשמת חסידיו אף ללא אמר ודברים ג
לקוטי תורה | באור 'בכל לבבך' בשני יצירי - הפיכת להב אש היצר כלל לאהבת
 הבורא ד
דבר חיים | איכות הקימה תלויה באיכות השכיבה ד
רזא דשבת | קבלת התורה נמשכת עד פרישת ואתחנן ד
אמרי חיים | הרהורי תשובה מאהבה על ידי אמונת היחוד ד
זרע ברור | 'ועבדתם שם וגו' עץ ואבן - ריצה אחר הגשמיית ה
שפת אמת לקוטים | שיחה בטלה מפרידה מהדבקות ה
אור התורה | הדבורים הם אורות עליונים ודברים בטלים גורמים להשפיעם
 במקום שאינו ראוי ה
פרי צדיק | אף שהדורות מתמעטין נקדת הלב מזדככת ה
דעת משה | הרגשת המגיד מקו'ניץ זיע"א על הבית שבו שרפו את הספר
 הקדוש ותולדות יעקב יוסף ה
אמרי חיים | תשובות החסידים להסתופף בצל רבותיהם בשבת כמוקדש הבעל
 שם טוב ותלמידיו ה

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת ואתחנן

ואפלו בהסתרה

ספר הזמנים

רבי יעקב מאיר ביצא זיע"א

משה רבנו האיר את עיני ישראל להכיר שגם הגבורה וההסתרה הוא טובה גדולה ויצומה

למשה רבנו עליו השלום הראה השם תתברך ההודפכות מפל הבריאה שאין שום דבר נסתר ונעלם בלתי כבוד שמו, וכמו שנאמר אתה הראת לדעת כי ה' הוא אלקים אין עוד מלבדו (ד לה).

השם הו"ה הוא החיים של כל הברואים, התפיסה שהשם תתברך נתן להאדם שיכיר שנמצא בורא בעולם וכל אשר יחסר לו יוכל להתפלל להשם תתברך שימלא לו, ומצד זה השם מתגדל כבודו תתברך.

והשם אלקי"ם רומז על הסתרה במקום שאין מפרש ההפך, ובמתן תורה פתח השם תתברך והראה כי ה' הוא אלקי"ם, ששני השמות הם רזא חדא, שההסתרה שהוא ברזא דשם אלקי"ם הוא למען תגדל ותקדש שמה רבא, שמתגלה השם הו"ה, ואז תגלה עוד יותר שיש בורא ומנהיג ומושל בכל, ואז מתגלה שהשם אלקים והשם הו"ה הם שמה חדא.

וזה שנאמר במתן תורה וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי ה' אלקיך (שמות כ א-ב) שהשם אלקים דבר אנכי ה'.

וכמו שאמרנו (עירובין נד:) כף ששם משה מפי הגבורה, ובמסכת מכות (כד.) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו. הינו שכל ההסתרות דברו והראו שעצם ההסתרה הוא כבודו תתברך, ואפלו הסתרה שאין נכר בה כבודו ולפעמים נדמה עוד שהוא הפך מכבודו תתברך, האיר אז השם תתברך שהוא מלא טובה.

וזאת ההתגלות הראה משה רבנו עליו השלום והאיר לעיני ישראל שכל מה שעבר היה והנה ואף מה שעבר עליהם בהיותם במצרים הוא מלא טובה ואין דבר נסתר ונעלם שאינו אלא טובה (אות לה):

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

במצב שאתה בו - תעבד את ה'

בזה טועים רב בני אדם, שכל אחד

אומר, אם היה לו פרנסה היה עובד ה'. ואם פן לפי דבריו הקדוש ברוך הוא בא חס ושלום בטרונא ונעילה עמו, שהוא רוצה שיעבד ויעסק בתורה, אף על פי שאינו יכול מחמת דחק הפרנסה. ואם פן, הרי הוא מהרהר אחר משפטיו של ה' תתברך.

חורש ה"ו י"א

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א

בהתאמצות והתגברות בזמנים הקשים זוכים לתענוג בעבודת ה' בזה ובכא

תפלתו של משה רבנו עליו השלום ואתחנן אל ה' בעת ההיא - הרומז על הזמנים חלשים.

כי התפללות של משה רבנו עליו השלום היו עבור הזמנים הקשים של עקבתא דמשיחא, שהם נמוכים הן משום שהם ימי עקבתא דמשיחא, והן משום שזמני השנה הם נמוכים, הינו בזמני הקיץ שהם מלאים חמדות ותאוות.

ועל כך התחנן משה רבנו לפני השם תתברך, ותפלתו היא שעומדת לנו. שכן משמע בגמרא ברכות (לב:) שנענה לו השם תתברך ואמר לו 'עלה ראש הפסגה' (פסוק כז) וראה את הטוב בעיניך.

וזה היא הנחמה שהבטיח לנו השם תתברך (בהפטרות) 'נחמו נחמו עמי', אם תעבדו אף בזמנים הקשים, בזמנים שאין כל כך חשק ללמד, אזי תזכו לנחמה כפולה ומכפלת.

ורגיל אני לומר את דברי הרבי רבי שמעלקא זצוקללה"ה שמגלה בפרוש בהנהגותיו (אות נב) שאם לומד בזמנים שאין לו חשק ללמד, מתפכר לו בזה ארבע מיתות בית דין. והדברים מפרש ברבנו יונה בשערי תשובה (שער ד אות יא) ואין כאן מקומו לאריך בזה.

העולה מן הדברים, שבזמנים הנמוכים האלו, שעליהם מתפלל משה רבנו, אפשר להתגבר ולשבת וללמד אף שקשה מאד. וימי שיתגבר וילמד בזמנים אלו יזכה שיהיה לו תענוג בתורה ועבודה, ויוכל להתעלות אף בזמנים הנמוכים האלו. וזאת פעל משה רבנו.

באור 'נחמו נחמו עמי'

וזהו 'נחמו נחמו עמי', שינחמנו השם תתברך בכפלים שיהיה ביכלת לעבד את השם תתברך, ויהיה ביכלת שיהיה מזה תענוג וחשק וזה תהיה הנחמה (תורת בין הזמנים פרק ז):

צריך כל החפץ באמת לחוס על עצמו, שיזהר מאד מלומר בדברים האלה, רק ידע ויזמין שבחירתו תלויה דיקא באפן זה שה' תתברך מתנהג עמו. ויזמין שהכל לטובתו, ויהיה רגיל לומר כל מה דעבד רחמנא לטב עבד.

ובודאי יש דרך, שדיקא על ידי זה הדחקות והיסורים והבלבולים, תקרב לה' תתברך. ואם קשה לו לקבל ולסבל היסורים והדחקות, יצעק ויתפלל לה' תתברך שישעו וינצורו. ובזה בעצמו תקרב לה' תתברך ויעבדהו, כי ה' תתברך מתאוה לתפלתם של ישראל. וכמו שכתוב (תהלים נ טו) 'קראני ביום צרה אחלצך ותקדנני'.

כי אין שום עצה ותחבולה, נגד כל הצרות וההרפתקאות ודחקות וטרדת הפרנסה העוברים על כל האדם בכל עת ועת, כי אם לצעק ולזעק ולהתחנן לפני ה' תתברך, ולבכות לפניו כתינוק הבוכה לפני אביו שימלא מחסורו. וכשילך בדרך זה, ירויח תמיד הרבה רוח האמתי והנצחי.

כי על פי רב יפעל בבקשתו הרבה, כי ה' תתברך שומע תפלת כל פה, וכמו שכתוב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קראיו' וכו'.

ואפלו אם לפעמים חס ושלום לא יתקבל תפלתו, כי זמנין דשמע זמנין דלא שמע, על כל פנים הרויח שקרב עצמו לה' תתברך על ידי זה, כי אין שום דבר שיקרב וידבק את האדם לה' תתברך כמו התפלה, שהיא עקר התחברות ודבקות של ישראל לה' תתברך, כמו שמבאר בלקוטי תנינא סימן פ"ד דע שעקר התחברות וכו'.

אבל זה שאומר האדם אם היה כך הייתי עוסק בתורה וכו', אין זה עצה כלל, והוא פוגם בזה הרבה, כי כל אחד צריך לבקש מקום שהוא שם את ה' תתברך, כמו שכתוב ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת וכו' (ד כט), 'משם' דיקא, מקום

פרשת ואתחנן

ואתחנו אל ה' בעת ההוא לאמר (ג כג)

בארת המים

רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע
ישאר באמונתו ובבטחונו ויתפלל בישוב הדעת

ואתחנו אל ה' בעת ההוא לאמר. הנה הרענא מהימנא משה רבנו עליו השלום היה מתחנן אל ה', בעת ההיא, הינו גם פשיהיה בעת צרה רחמנא לצלן, וזהו 'בעת ההיא' מלשון בעתה ורעדה. 'לאמר', עם כל זה יהיה נשאר עומד על עמדו עם חזק אמונתו ובטחונו בהשם, למען יוכל עוד לדבר דבור לפני הקדוש ברוך הוא ולהתפלל כדרכו, ולא יפלא אצלו אהבת השם ותבונה חס ושלום, וזהו 'לאמר':

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום (ד ט)

בנסת מרדכי

רבי מרדכי שלום יוסף מסאדיגורא זי"ע
המשכת קדשת עולם הבא לעולם הזה על ידי האמונה

כתיב 'בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים' (ישעיה כו ד), ואיתא על זה בגמרא (חגיגה כט): אלו שני עולמות שברא הקדוש ברוך הוא, העולם הבא באות יו"ד, והעולם הזה באות ה'.

הנה כל מגמת ועבודת האדם צריכה להיות לזכר ולהעלות בחינת העולם הזה, עולם הגשמי והארצי, עד שיוכל להמשיך בחינת מעין עולם הבא עולם הרוחני גם לעולם הזה, שעל ידי זה הוא גורם השתוות והתיחדות שני העולמות כאחד, בבחינת שאמרו חז"ל במדרש (ילקוט) תהלים תתפח) 'ביום נשק' (תהלים קמ ח) שמשקים שני העולמות זה בזה.

והיסוד והעקר להעבודה הקדושה הזאת היא בחינת הבטחון והאמונה, אשר על ידם באים ממילא לדבקות בהשם יתברך, כי יסוד האמונה להאמין אשר מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה, והוא גם דבקות. ועל ידי דבקות יכולים להעלות ולזכור בחינת הארציות והעולם הזה, ולהמשיך בחינת מעין עולם הבא גם לעולם הזה עולם העשייה.

הרמז בלשון הפסוק

וכמו שפתיב ואתם הדבקים בה' אלקיכם

חיים כלכם היום, שעולם הבא הוא חיים נצחיים, ועל ידי הדבקות אתם כלכם ממשיכים מעין חיי עולם הבא גם לעולם הזה, בחינת 'היום לעשותם' עולם העשייה, ועל ידי זה גורמין להשוות שני העולמות שהוא תקון המאור, שעל ידי זה גורמין בטול ומחית הרע ועמלק, ונעשה בחינת השם שלם והכסא שלם כידוע.

וזהו 'בטחו בה', האמונה והבטחון והדבקות בה' צריך להיות במדרגה כל כך גבוהה, 'עדי עד', עד שתוכלו ליחד עולם הזה עם בחינת עולם הבא כאחד, על ידי המשכת מעין חיי עולם הבא גם לעולם הזה, ולעשות מבחינת 'עדי ב' עולמות, בחינת 'עד' עולם אחר, שניהם שוין כאחד (פורים תרפ"ד):

רק השמר לד' וכו' פן תשכח את הדברים אשר ראוי עיניך (ד ט)

שומר אמונים

רבי אהרן ראטה זי"ע
האמונה היא המרגלית הכי יקרה וחביבה בתורתנו הקדושה

הנה כל התורה הקדושה מלא אבנים טובות ומרגליות ונחמדים מזה ומפז רב, אבל האמונה הקדושה היא אצלנו האבן טוב ביותר חביב וחסוב אצלנו, כי הוא שומרנו ומצילנו מכל רע בכל עת ועד.

וקבלנו האמונה מפומא דקודשא בריך הוא בכבודו ובעצמו, אנכי ולא יהיה לך (שמות כ ב-א), לכן צוה לנו ה' רק השמר לד' וכו' פן תשכח את הדברים אשר ראוי עיניך, זה ענין האמונה שראינו בעינינו הקולות והברקים וכל העולמות שנפתחו לפנינו במעמד הנבחר.

ובשני המצות הללו נכללה כל התורה כלה, כמובא בדברי רז"ל (תקו"ו סד ע"א), והוא יסוד ועמוד כל התורה, לכן צריך לנו לשמר מאד זה האבן טוב שלא יתלכלך ויתקלקל אצלנו חס ושלום וכו'. **והנה** בהיות שהאמונה הוא האבן טוב והקור מכל חמדות העולם, לכן מי שיש בידו אבן טוב ויקר, אז החמסנים והגנבים והגזלנים אורבים לו מסביב לחטף מה שבידו ובכרשותו בכל מיני ערמות ותחבולות, והאורבים המה כחות החיצונים האורבים לדם נפשות לגנב ולגזל האמונה מן האדם וכו' (דרוש האמונה פרק ו):

וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (ד לט)

דברי יואל

רבי יואל מסאטמאר זי"ע
רק בעניני רוחניות יש לחפש את המבקר ביותר

קדשת זקני זה"ה הייטב לב היה אומר בדרך מליצה על הפתח 'בשמים' הינו ממעל ועל הארץ מתחת, 'בשמים' הינו בעניני שמים צריך להיות 'ממעל', לחפש לעשות הכל באופן היותר גבוה ומעלה, אבל 'ועל הארץ' הינו בעניני ארציות 'מתחת' שם סגי אף בפחות ומעוט ואין צריך להיות הכל באופן היותר מבקר:

אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן וגו' (נמו לב להיות חרד לדבר שיבדילם, ואף על פי שאינו קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען אמר משה מצוה שאפשר לקיימה אקמנה, רש"י). (אין אחת מערי מקלט קולטת עד שיבדלו כלן, שנאמר שש ערי מקלט תהינה לכם, והודיענו משה רבנו שאין שלש שבעבר הירדן קולטות עד שיבדלו שלש שבארץ כנען, ולמה הבדילן, אמר הואיל ובאה מצוה לדי אקמנה, רמב"ם רוצח ושמירת נפש פ"ח ה"ג) (ד מא)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע
מדוע לא לא קלטו שלש הערים שבעבר הירדן מיד

זה שלש הערים שבעבר הירדן לא קלטו עד שהבדילו אותן שבארץ כנען דורש באור, לכאורה, דכיון שבני גד ובני ראובן וחצי שבט מנשה כבר התישבו בעבר הירדן, מהו הטעם שלא נתן להם מיד ההגנה דערי מקלט?

בני ישראל היו אז במעלה עליהם ולא היה חשש של הפך החיים

ואולי יש לומר, שהטעם הפנימי בדבר הוא – לפי שלא היו צריכים לערי מקלט, וכמו שאמר משה רבנו ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום' (ד ט), שבני ישראל היו דבוקים במקום עד שלא היו שכינים כלל לענין של הפך החיים רחמנא לצלן.

שָׁמְעוּ הַמַּצּוֹת מִפִּי הַגְּבוּרָה לִכְּפֹּף גּוֹי הַעוֹבֵד בְּשִׁתּוֹף פָּטוֹר, אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁמְעוּ הַתּוֹרָה מִפִּי הַשֵּׁם לִכְפֹּף חִלִּילָה וְחִלִּילָה לְיִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד בְּשִׁתּוֹף 'בִּלְתִּי לֹה' לְבָדוּ' (שמות כב יט).

וְשָׁמָּה תֹּאמַר שְׂוָה נֶאֱמַר עַל הַדּוֹר שֶׁשָּׁמְעוּ תּוֹרָה מִפִּי הַשֵּׁם שֶׁהָיוּ לְמַעֲלָה מִכָּל מִשְׁרָתִי עָלִיוֹן, אֲבָל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ הַתּוֹרָה מִפִּי הַשֵּׁם שָׁמָּה תֹּאמַר חֵס וְשָׁלוֹם לָהֶם לֹא נֶאֱסַר בְּשִׁתּוֹף.

לִזֶּה נֶאֱמַר 'עַל פָּנָי, וּפְרֵשׁ רַשִׁי כָּל זִמָּן שְׂאֵנִי קָיָם, כְּלוּמַר שֶׁהַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא נִצָּחִי תָּמִיד וְכָל מַעֲשָׂיו קָיָמִים תָּמִיד, וּבְכָל יוֹם, כְּאֲשֶׁר הָאָדָם זֹכֶה, מִשִּׁיג הַתּוֹרָה כְּמַעֲמַד הַר סִינַי, וְשׁוֹמֵעַ הַתּוֹרָה מִפִּי הַשֵּׁם כְּאֲשֶׁר אָז בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, כִּי הָאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אֲפָשָׁר לוֹ לְהַשִּׁיג זֶה הַמַּדְרֵגָה כְּאֲשֶׁר בְּמַעֲמַד הַר סִינַי.

וְנִמְצָא כָּל יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים לַעֲבֹד אֶת ה' לְבָדוּ, כִּיֵּן שֶׁשָּׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל יְכוּלִים לְהַשִּׁיג בְּכָל יוֹם מַעֲמַד הַר סִינַי, מִה שְׂאֵין אִמָּה וְלִשׁוֹן יְכוּלִים לְהַשִּׁיג.

וְזֶה שֶׁפָּרֵשׁ רַשִׁי כָּל זִמָּן שְׂאֵנִי קָיָם, כְּלוּמַר כִּיֵּן שְׂאֵנִי קָיָם גַּם כָּל מַעֲשֵׂי קָיָם לַעֲד, וְנֶאֱסַר עַל כָּל הַדּוֹרוֹת לַעֲבֹד בְּשִׁתּוֹף חֵס וְשָׁלוֹם בִּלְתִּי לֹה' לְבָדוּ:

שׁוּבוּ לָכֶם לְאֵהֱלִיכֶם וְאַתָּה פֹּה עֲמַד עֲמָדִי וְגו' (ה כז-כח)

אִמְרֵי חַיִּים

רַבִּי חַיִּים מֵאִיר מְוִיז'נִיץ זִיע"א

הַצַּדִּיק מְזַרֵּחַ אוֹר הַקִּדְשָׁה בְּנִשְׁמַת חֲסִידָיו אֵף לֵאלֹא אִמְרֵי וּדְבָרִים

אֲפָשָׁר לְפָרֵשׁ שֶׁהֵם גַּם דְּבָרֵי מִשָּׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל 'שׁוּבוּ לָכֶם לְאֵהֱלִיכֶם'

(הַרְמוֹז לְשִׁבְת קֹדֶשׁ כַּנ"ל) 'וְאַתָּה פֹּה עֲמַד עֲמָדִי', לְקַבֵּל פָּנָי רַבּוֹ בְּשִׁבְת קֹדֶשׁ וְלִהְיוֹת אֶתוֹ בִּיחָד, שְׂוָהוּ 'עֲמַד עֲמָדִי', וְאֵין עֲמִידָה אֲלָא תַּפְלָה, וְגַם אֲפִלּוּ בְּעֲמִידָה לְחוּד בְּלִי שׁוּם דְּבוּר יֵשׁ כַּח בִּיד הַצַּדִּיק לְהַזְרִיחַ וְלִהְיוֹת בְּהַדְּבֻקָּה בּוֹ אוֹר ה' שֶׁיִּדְעוּ לְחַקֵּן מַעֲשֵׂיהֶם לְרִצּוֹן בּוֹרֵאם.

וְזֶהוּ וְאַתָּה פֹּה עֲמַד עֲמָדִי (בְּעֲמִידָה לְחוּד) וְאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ אֶת כָּל הַמַּצּוֹה וְגו' יִשְׁפִּיעַ עֲלֶיךָ קִדְשָׁה וְדַעַת לְקַיֵּם אֶת כָּל הַמַּצּוֹה וְגו' וְגַם לְהַשִּׁיג בְּאֶפְסָס מִה בְּגִדְלוֹת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, עֲמָדִי נִוְטְרִיקוֹן ד' שְׁלִיט עַל מַלְכָּא:

זֶה כְּדִי לְהַדְּגִישׁ וְלִהְיוֹת שֶׁמַּצֵּד מַדְרֵגַת מִשָּׁה לֹא שִׁיף מַעֲיָקְרָא כָּל הַעֲנָנִים דְּהוֹרֵג נֶפֶשׁ בְּשִׁנְגָּה וְאֵין צָרָה בְּעֵרִי מִקְלֵט כַּנ"ל, וְהֵינּוּ שְׁגָם עֲנָנִים הַמַּשְׁכֵּת חַיִּים לְהוֹרֵג נֶפֶשׁ בְּשִׁנְגָּה הוּא לְמַטָּה מִמַּדְרֵגַת מִשָּׁה.

אֲבָל לֵאמֹן הִב' פָּעַל מִשָּׁה חִלּוֹת שֵׁם עִיר מִקְלֵט – כִּי אֵף עַל פִּי שִׁמְשָׁה מַצֵּד עֲצָמוֹ הוּא לְמַעֲלָה מִכָּל עֲנָנִים שֶׁל הוֹרֵג נֶפֶשׁ בְּשִׁנְגָּה (גַּם מִהַמַּשְׁכֵּת חַיִּים אֲלִי), מִכָּל מְקוֹם, לְהִיּוֹתוֹ רוֹעֶה נֶאֱמָן, הוֹרִיד אֶת עֲצָמוֹ לְהַמְשִׁיךְ חַיִּים גַּם לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּצְטָרְכוּ (לְאִחְרֵי זְמַן) לְעֵרִי מִקְלֵט.

בְּאוֹר דְּבָרֵי רַשִׁי 'נִתֵּן לָב לְהִיּוֹת חֶרֶד לְדָבָר שִׁיבְדִּילִים'

וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב רַשִׁי 'נִתֵּן לָב לְהִיּוֹת חֶרֶד לְדָבָר שִׁיבְדִּילִים', שֶׁלֹּא רַק שֶׁעֲשָׂה כֵּן בְּפִעֻלָּה, אֲלָא נִתֵּן לָב עַל זֶה, כִּי זֶהוּ עֲנָנִים שֶׁל רוֹעֶה נֶאֱמָן, שֶׁמוֹסֵר נֶפְשׁוֹ עֲבוּר צֶאֱן מַרְעִיתוֹ, וּמַמְשִׁיךְ חַיִּים גַּם לְמִי שֶׁנִּצְטָרְךָ לְלָכֶת בְּגוֹלָה, וְנֶס . . וְחִי', עַד שְׁגָם הוּא יַחְעֲלָה לְהִיּוֹת מִן 'הַדְּבָקִים בִּה' אֲלִיכֶם חַיִּים בְּלָכֶם הַיּוֹם'.

וְכֵן תִּהְיֶה לָנוּ, בְּגוֹלָתֵנוּ זֶה הַמֶּר, שֶׁלֹּא זֶה בְּלָבֵד שְׂאֵין לְהַגְלוֹת שׁוּם שְׁלִיטָה חֵס וְשָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי יִשְׁנֶה הַהֲגָנָה הַרְחִיקָתִית דְּעֵרִי מִקְלֵט – דְּבָרֵי תּוֹרָה קוֹלְטִין, אֲלָא עוֹד זֹאת, שֶׁ'וְנֶס . . וְחִי', שֶׁנִּמְשָׁךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עֲנָנִים חַיִּים, חַיִּים אֲמִתִּיִּים.

עֲרִי קִיּוֹם הַיַּעוֹד 'חֲסִינוּ מִיָּמִים בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי קָמְנוּ וְנִחַיָּה לְפָנָיו', בְּחַיִּים הַנִּצְחָיִים, בְּגִלְגָּלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה עַל יְדֵי מִשִּׁיחַ צְדָקָנוּ, וְהַכֵּף וּמִידָה מִמֶּשׁ (חֵלֶק לֹט עַמ' 19 וְאִילָךְ):

לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי (ה ו)

קִדְשַׁת לִוִּי

רַבִּי לִוִּי יִצְחָק מִבְּרִיטְשׁוֹב זִיע"א

בְּכָל יוֹם אֲפָשָׁר לְזַכּוֹת לְהַשִּׁיג הַתּוֹרָה כְּבַמַּעֲמַד הַר סִינַי וְלִשְׁמֹעַ מִפִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. וְעֵינֵי בְּרַשִׁי פְּרִשְׁת יָתִרו (שְׁמוֹת כ ג) 'עַל פָּנָי' כָּל זִמָּן שְׂאֵנִי קָיָם, שֶׁלֹּא תֹאמַר לֹא נִצְטוּיֵנוּ עַל עֲבוֹדָה זָרָה אֲלָא אוֹתוֹ הַדּוֹר. וְהַשְׁאִיָּא מִפְּרִסְמַת, מַהִּיכָא תִּיתִי לּוֹמַר שֶׁלֹּא נִצְטוּיֵנוּ אֲלָא עַל אוֹתוֹ הַדּוֹר.

וְהַתְּרוּץ, כִּי יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ הַתּוֹרָה מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְנִמְצָא הֵם לְמַעֲלָה מִכָּל מִשְׁרָתִי עָלִיוֹן, אֲבָל הָאֲמוֹת שֶׁלֹּא

מַצֵּב זֶה נִפְעַל עַל יְדֵי מִשָּׁה רַבְנוּ בְּעוֹדוֹ ח'

וַיֵּשׁ לּוֹמַר, שֶׁמַּצֵּב נַעֲלָה זֶה דְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל נִפְעַל בָּהֶם עַל יְדֵי מִשָּׁה רַבְנוּ, שֶׁהוּא הַעֲלָה אוֹתָם לְדְבָקוֹת נַעֲלִית זֶה בִּה' אֲלִיכֶם בְּאֶפְן שְׁחִים בְּלָכֶם הַיּוֹם, מִה שְׂאֵין כֵּן לְאַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹת מִשָּׁה יָרְדוּ מִמַּדְרֵגָתָם כִּי וּבְמִיָּלָה הִצְרָכוּ לְעֵרִי מִקְלֵט.

חֲסִירָה בְּגֵדֵר פִּעֻלַת מִשָּׁה בְּהַבְדֵּלַת עֲרִי מִקְלֵט בְּעֵבֶר הִירְדוֹ

וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר שְׁנֵי הָאֲפָנִים בְּחִקְרָה בְּגֵדֵר פִּעֻלַת מִשָּׁה בְּהַבְדֵּלַת עֲרִי מִקְלֵט בְּעֵבֶר הִירְדוֹ:

א, הַהַבְדֵּלָה הִיְתָה הַכְּנָה בְּעֵלְמָא (שְׁבַחֲךָ אֶת הָעָרִים וְהַחֲסִידִים, וְאִילֵּי גַם כֵּן אֶת הַדְּבָרִים), דְּאֵף שֶׁלֹּא הָיָה בְּזֶה קִיּוֹם מַצּוֹה וְלֹא חִלּוֹת שֵׁם עִיר מִקְלֵט, מִכָּל מְקוֹם הָרִי זֶה כְּמוֹ הַכְּנָה וְהַכְּשׁוֹר לְקִיּוֹם מַצּוֹת עֲרִי מִקְלֵט לְאַחֲרֵי זֶה.

ב, אֵף שֶׁקָּדַם הַבְדֵּלַת אוֹתוֹן שְׁבַאֲרֵץ כְּנַעַן לֹא חָל שֵׁם עִיר מִקְלֵט, הָרִי לְאַחֲרֵי שִׁיְהוֹשֻׁעַ הַבְדִּיל אֶת הַג' שְׁבַאֲרֵץ כְּנַעַן חָל שֵׁם עִיר מִקְלֵט עַל אוֹתוֹן שְׁבַעֲבֵר הִירְדוֹ בְּדִרְךָ מִמִּילָא מַצֵּד הַבְדֵּלַת מִשָּׁה, וְנִמְצָא, שֶׁמַּעֲשֵׂה מִשָּׁה פָּעַל שִׁיבְדִּלוֹ בְּעֵרִי מִקְלֵט, אֲלָא שִׁחֲלוֹת הַדְּבָר לֹא הִיְתָה עַד אַחֲרֵי זְמַן 'הוֹשֻׁעַ' (וַיֵּשׁ לּוֹמַר, שְׁבָה פְּלִיגִי רַשִׁי וְהַרְמַב"ם – עֵינֵי לְקוּטִי שִׁיחֻת חִלִּיט עַמ' 19).

עֲנִינוּ שֶׁל עֲרִי מִקְלֵט אֵינוֹ רַק 'שְׁלִילָה' אֲלָא גַם 'חִיּוּב'

עַל פִּי פְּנִימִיּוֹת הַעֲנִינוּ: עֲנִינוּ שֶׁל עֲרִי מִקְלֵט אֵינוֹ רַק שְׁלִילָה – הַגְּנָה מְגוֹאֵל הַדָּם – אֲלָא גַם עֲנִינוּ שֶׁל חִיּוּב – וְנֶס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל וְחִי' (ד מֵב), עֲבִיד לִיָּה מִיָּדִי דְּתַהוּי לִיָּה חִיּוּתָא (מְכוֹת י:).

וּבְפְּנִימִיּוֹת הַעֲנִינוּ: הַרִיגַת נֶפֶשׁ בְּשִׁנְגָּה מוֹרָה עַל שְׁלִיטַת הַיָּצָר הָרַע, וּבְעֵיר מִקְלֵט נִמְשָׁךְ לוֹ חַיִּים מִסְטָרָא דְקִדְשָׁה, חַיִּים שֶׁל קִדְשָׁה הַבָּאִים מִמְּקוֹר הַחַיִּים, 'ה' אֲלִיכֶם אֲמַת הוּא אֲלִיכֶם חַיִּים' (יִרְמְיָה י ז).

וְלָכֵן גַּם מַצּוֹת הַבְדֵּלַת עֲרִי מִקְלֵט הִיְתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּזֶה פִּעֻלַת מִשָּׁה, כִּי עַל יְדֵי נִמְשָׁךְ הַעֲנִינוּ דְּאִתָּם הַדְּבָקִים בִּה' אֲלִיכֶם חַיִּים בְּלָכֶם הַיּוֹם' לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, כּוֹלָל גַּם – הַמַּשְׁכֵּת הַחַיִּים עַל יְדֵי עֲרִי מִקְלֵט לְהוֹרֵג נֶפֶשׁ בְּשִׁנְגָּה.

תָּכֵן ב' הַסְּבָרוֹת הַנ"ל בְּגֵדֵר פִּעֻלַת מִשָּׁה

וְזֶהוּ תָּכֵן ב' הַסְּבָרוֹת הַנ"ל בְּגֵדֵר פִּעֻלַת מִשָּׁה: לֵאמֹן הִב' הָא' שֶׁמַּעֲשֵׂה יְדֵי מִשָּׁה הָיָה רַק בְּגֵדֵר הַכְּנָה בְּעֵלְמָא אֲבָל לֹא פָּעַל עֲנָנִים שֶׁל הַבְדֵּלַת עֲרִי מִקְלֵט בְּפִעֻלָּה – הָרִי

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך (ו ה)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א
באור 'בכל לבבך' בשני יצירי - הפיכת
להב אש היצר כלל לאהבת הבורא

פרוש 'בכל לבבך' אמרו רז"ל (ברכות נד.)
בשני יצירי - ביצר טוב וביצר
הרע, והיגיון שכל כח ועצם הלהב רשפי
אש בוערה מכל מיני יצר הרע שבעולם
הזה יתהפף הלהב כלל לאהבת ה'.

וכמו שיהיה לעתיד דכתיב 'כי אז אהפף
אל עמים שפה ברורה לקרא כלם
בשם ה' לעבדו שכם אחד' (צפניה ג ט),
דהיגיון שאפלו כל העמים עובדי גלולים,
שהן שרשי התאוות גשמיות, יתפף להם
שפה ברורה לקרא כלם כו'.

הפיכת ה'אחורים' ל'קדשה'

והוא ענין 'אתהפכא חשוכא לנהורא'
ו'לעבדו שכם אחד'. פרוש 'שכם'
בחינת אחורים בטר כתפין, והיגיון בענין
מה שגאמר 'ואתה תסבת את לבם אחרנית'
(מלכים א' יח לו), 'יתהפף להיות בחינת 'אחד'
וזהו גם כן ענין 'ואני נתתי לך שכם
אחד על אחיך' (בראשית מח כב), שברור
דיוסף להיות מבחינת שכם בחינת אחד
הוא בבחינה שלמעלה יותר מברור
דהשכבטים].

'ואהבת' - לשון צווי ולשון עתיד

וזהו פרוש 'ואהבת' שהוא לשון צווי
וגם לשון עתיד, לומר שלעתיד
סופך לאהב את ה' בכל לבבך כי לא ידח
ממנו נדח.

**'ובכל נפשך' - אהבה גדולה ועצומה
שאינה נתפסת בלב כל אדם אלא רק
בנפשות הצדיקים**

'ובכל' נפשך הוא בחינת אהבה גדולה
מזו שאינה נתפסת בלב האדם,
לפי שאין בגשמיות דגממה וכערפה כלל
פי אם לה' לבדו, והיא אהבת הנפש
האלקית לבדה, וכמו שגאמר 'נפשי אויתך'
(ישעיה כו ט). וְהָאֱהָבָה הזאת היא מתלהבת
ומתלהטת בנפשות הצדיקים פי היכל ה'
המה וכלי בית ה'.

**'ובכל מאדך' - אהבה רבה שאינה
נתפסת אפלו בנשמות הצדיקים**

'ובכל' מאדך היא בחינת אהבה העולה
על כלנה, שהיא בחינת אהבה
רבה במאד שאינה נתפסת אפלו בנשמות
הצדיקים, וגבהו דרכיה במאד מאד למעלה
מעלה מבחינת הנבראים, שהוא לדבקה
בו יתברך ממש באין סוף ברוך הוא.

והנה כתיב 'גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו
אין חקר' (תהלים קמה א), וכן האהבה

הנמשכת מזה היא בבחינת 'מאד' בלי
שעור וגבול, ואין הנפש יכולה להשיגה,
להיות שהנפש היא בחינת נבךא בבחינת
כלי וגבול.

**רק בעלי תשובה זוכים למדרגת אהבה
רבה זו**

אך הזוכה לאהבה רבה הזאת, הם בעלי
תשובה, על דרך מאמר רז"ל (ברכות
לד.) במקום שבעלי תשובה עומדים אין
צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

והענין כמו שגאמר 'פיתרון האור מן
החשך' (קהלת ב יג). פרוש שיש
יתרון ומעלה לאור בשבא מן החשך ודקא,
דהיגיון כשיש האדם אל לבו כל מעשיו
ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה
בכל ימי חייו הבלו, שהם חשך ממש
והסתר פניו יתברך, ואף על פי כן בךך
היה חפץ ומתאנה וכו'.

מכל שכן וכל וחמר שיש יתרון מעלה
לאור ה'. אשר לזאת תתברך ותתגדל
האהבה במאד ביות שאת ומעלה לאין
קץ להוציא נפשו ממאסרה להשתפף אל
חיק אביה אין סוף ברוך הוא ממש ולדבקה
בו ממש.

באור ענין זדונות נעשים כזכיות

וזהו ענין זדונות נעשו כזכיות על ידי
תשובה (יומא פו.), פי יעלה ויבא
להגיע לבחינת אהבה רבה הנ"ל. ולכן
אפלו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד,
להיותם בחינת 'גמורים', מלשון כלי שגאמר
מלאכתו, ועדין הם בבחינת כלי.

ולזה הזהירו רז"ל במאד הני שפל רוח
בפני כל אדם (אבות פ"ד מ"ט), כדי
להיות נשבר ונדכה ונכנע ורוחו נמוכה
בכדי שיאיר עליו אור האהבה פיתרון
האור הנ"ל (דרושים לסוכות פ, ד - פא, א) :

**ודברת כם בשכתך בכיתך וגו' ובשכתך
ובקומך** (ו ו)

דבר חיים

רבי חיים מרדכי מנדבורנא זיע"א

איכות הקימה תלויה באיכות השכיבה

יש לדיק באמרו 'ובשכתך ובקומך' מקדים
שכיבה לקימה, פי אף שבעלמא היום
הולך אחר הלילה, הנה איתא בטור ובשלחן
ערוך בהלכות ברפת התורה (אורח מז יב)
דלענין למוד התורה הלילה הולך אחר
היום שבער, ולכן ברפת התורה על הלמוד
של היום פוטר הלמוד של הלילה, עד
כאן.

ואם כן גם הכתוב דידן העוסק בלמוד
התורה היה צריך להקדים הקימה

לפני השכיבה ולומר 'ובקומך ובשכתך'.
והנראה לומר בעזרת השם יתברך, על
פי דברי דודי זקני הרב הקדוש
רבי מאיר מפרימישלן זיע"א, אשר הקשה,
דהנה המכתב בשלחן ערוך (אורח א א) כתב:
יתגבר פארי לעמד בבקר לעבודת בוראו
וכו', וכתב שם הרמ"א בהג"ה: ובשכבו
על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב וכו'.
ותמה מה ענין זה אצל זה, דהרי המכתב
מירי בהשפמת הבקר וברמ"א מירי
בשכיבת הלילה, והיה צריך לכתב ההג"ה
שלו בדיני השכיבה.

ותרין, פי השפמת הבקר תלויה בשכיבת
הלילה, פי מי ששוכב בלילה פארי
קם בבקר פארי ומי ששוכב בלילה פסוס
קם בבקר פסוס.

לפיכך פאשר כתב המכתב פי צריך
להתגבר פארי לקום בבקר, מיד
הוסיף הרמ"א פי התנאי לזה הוא שגם
בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב,
ואז פאשר ישכב פארי יוכל לקום בבקר
פארי, ודברי פי חכם חן.

ועל פי אלו הדברים יובן היטב למה
הקדים הכתוב 'ובשכתך' לפני
'ובקומך', לרמז על האמור אשר איכות
הקימה תלויה באיכות השכיבה, וכאשר
יעסק בתורה בשעת השכיבה וישכב מתוך
דברי תורה, אז יוכל גם לקום בבקר בנפש
חפצה לעסק התורה:

• לשונות של אור •

פרשת ואתחנן

רזא דשבת

רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א

קבלת התורה נמשכת עד פרשת ואתחנן

קבלת התורה הקדושה של שבועות נמשכת
עד פרשת ואתחנן:

אמונה

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

הרהורי תשובה מאהבה על ידי אמונת

היחוד

מי שיש לו מח בקדקדו להשכיל ולהיטיב,
מתמלא בהרהורי תשובה מאהבה
במחשבה קדושה באמונת היחוד לדעת כי
אין עוד מלבדו יתברך שמו וכו' (פרשת ואתחנן
ד"ה בצר לך):

תנועות והתפעלות בתפלתם. ובאזינו שמענו שהקדוש הרבי רבי בונים מפרשיסחא זצלה"ה היה מתפלל בלי שום תנועה, אלא היה עומד כמו עמוד של אבן ורק עיניו זולגות דמעות ושופעות בלי הפוגות.

האדמו"ר מקוצק זיע"א

וכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה ספר, שבהיותו חולה רח"ל נצטוו מאת כ"ק זקני האדמו"ר הגדול זצלה"ה מקצק להתפלל ב"ה ויוהכ"פ אתו עמו בחדרו המיוחד שעל יד ביהמ"ד הגדול, ולא היה רואה בזקני זצלה"ה שום תנועה והתפעלות בכל התפלה, אלא פניו היו בוערות כלפינים וכמלאך ה' נורא מאד (שנת תרע"ה):

תפלין

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

על ידי מצות תפלין מתעורר רשם כל המצות שעשה האדם

בהמצות הנחת תפלין בכוונת הלב, יתעורר עם המצוה הזאת בפעם ההיא כל המצות שעשה מימי, שנשארו רשם קדשתם במקום שהוא מכבד כנ"ל:

עמוד התפלה

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בתפלת משה נרמזו הנהגות התפלה

ואתחנן אל ה' בעת שהוא לאמר, על דרך מה שכתוב בזה הקדוש (ח"ג רס.) דבפסוקים אלה רמזו ענין התפלה. ואפשר לרמז ענין זה בשלמות בפסוקים אלה, דבא לרמז להם משה רבנו עליו השלום ענין התפלה, דהינו, בא לומר לישראל, כמו שאני אומר לכם [ש]עשיתי בתפלה, כך תהיו עושים.

התפלה צריכה להאמר בדרך תחנונים

וזהו הסדר, הנה התנא אומר (אבות פ"ב מ"ג) אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, וזהו שאמר 'ואתחנן אל ה'', דהינו תפילתי כי אם תחנונים. והנה 'ואתחנן' גימטריא 'תפלה', לומר התפלה כי אם תחנונים.

התפלה דומה לסוד השירה

והנה 'ואתחנן' גם כן גימטריא 'שירה', ואמר בזה הקדוש (ח"ג רפד:) מאי טעמא משה אומר 'שירה' לשון נקבה, משום דמשה סליק מתתא לעלא ואחר כך נחית

צדיקים

דעת משה

רבי משה אליקים בריעה מקוץ'ניץ זיע"א

הרגשת המגיד מקוץ'ניץ זיע"א על הבית שבו שרפו את הספר הקדוש תולדות יעקב יוסף

בהיות הרה"ק אדמו"ר המגיד הקדוש מקאזניץ נ"ע בק"ק בראד, מדי עברו אצל הבתים למחזז קפצו עמד אצל בית אחד כמתמיה, ושאלוהו מה נשתנה בית זה משאר בתים אשר כבודו מתמיה עליו. וענה כי לא יוכל לסבל טמאת הבית הזה. ואחר החקירה והדרישה נתודע כי במקום הזה שרפו ספרי תולדות יעקב יוסף רחמנא לצלן, לזאת עלה צחנתו מטמאתו עוד לפניו (פרשת ואתחנן):

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

תשוקת החסידים להסתופף בצל רבותיהם בשבת כמורשת הבעל שם טוב ותלמידיו

וכן הוא תשוקת ישראל בכל דור ודור לראשיהם ומנהיגיהם הקדושים, כי אתפשטותא דמשה בכל דרא, וכמו שהאירו לנו הבעש"ט הק' ותלמידיו הק' זי"ע ועכ"י – שעל פיהם אנו חיים, שמתאספים חסידים ואנשי מעשה אל ראשי ומנהיגי הדור לקנות לנפשם קדשת ש"ק ואמונת היחוד – אשר שניהם קשורים זה בזה וכן' (פרשת ואתחנן ד"ה קרב אתה).

תורה

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

למוד התורה לשמה מבטל דינים

'ודברת' בם, ודרשינו בגמרא 'ולא בדברים בטלים', פרוש כשתעסקו בתורה לשמה אז לא תהיה צריך לדבר לבטל דינים, כי ממילא הם בטלים (פרשת קדושים):

תפלה

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

צדיקים שלא נראו עליהם תנועות והתפעלות בתפלתם - הרבי רבי בונים מפרשיסחא זיע"א

הקדושים והצדיקים היותר גדולים שהם בחינת מח אין נראות מהם

גשמיית

זרע ברוך

רבי ברוך פינקס מסקאליע זיע"א

'ועבדתם שם וגו' עץ ואבן' - ריצה אחר הגשמיית

ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן וכו' (ד כח), הינו שכל מגמתם ועבודה זרה שלהם יהיה זה שיהיו רצים אחר הגשמיית - אהבת כסף ועץ ואבן:

דברים בטלים

שפת אמת לקוטים

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

שיחה בטלה מפרידה מהדבקות

ע"י שיחה בטלה נפרש ונכרת מלהיות דבוק בהש"ת, ועל ידי זה קשה אחר כך לגשת למים מצותו ית' (פרשת ואתחנן):

אור התורה

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

הדבורים הם אורות עליונים ודברים בטלים גורמים להשפיעם במקום שאינו ראוי

יבין האדם איד שצריך להיות שומר פיו ולשונו מלדבר דברים בטלים, שהרי כל הדבורים הם אורות עליונים הקבועים בנפש כתר חכמה כו', והן הן הדבורים המתגלים בהמוצאות, וכשמדבר דברים בטלים הוא מלביש אורות עליונים במקום הטונפת (פרשת בחוקות):

דורות

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

אף שהדורות מתמעטין נקדת הלב מזדככת

שמעתי מרה"ק וצ"ל (פאד'ביצה) שאמר בשם הרבי ר' בינע זצלה"ה, שאמר שאף שהדורות המחות מתמעטין בכל פעם אבל נקדת החיים שבלב מתרחב תמיד ונעשה מזכך בכל פעם בגלות יותר. ואמר רה"ק שהיה לו זה לדבר חדש כששמעו בפשיסחא, ואח"כ מצא הדבר מפרש בכמה דוכתי ולא פירש לן איה מקומן (פרשת ואתחנן):

פי יהיה מקירות הלב, וזה 'הלב' אותיות 'להב' הוא נקרא התלהבות לעבודתו יתברך:

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

התפלה היא בקשת | כפי כמה שהלב נדחק ומצטער כן עולה התפלה יותר למעלה

הגיד כבוד קדשת אבי אדמו"ר זצללה"ה, דהא דתפלה נקראת 'קשת' כמו שנאמר 'בחרבי ובקשתי' (בראשית מח כב) שפרש רש"י 'בחקמתי ותפלתי'.

הינו דכמו קשת כל כמה שמותה את יתר הקשת ומוסף לאחור, לעמדתו הולך החץ למרחוק יותר, כן תפלה כל כמה שהלב נדחק ומצטער ביותר, לעמדתו התפלה עולה למעלה ביותר, עד כאן דבריו הקדושים.

ולפי זה מוכן שלא כל תפלות המתפללים שרין, יש שהיגון שבלבבו עוד מצא מקום בקירות לבבו אלא שמצטער ומתפלל להושע, ובאשר היא מגבלת עדין בתוך הלב, כן לעמדתו עולה למעלה נמי רק בגבול ידוע.

אבל יש תפלה שהלב קטן מהכיל את יגונו ותקצרו נפשו בעמלו עד שכמעט אשתקיל מלוליה ומתפרצת התפלה למעלה מגבול וגדר הלב, תפלה זו עולה למעלה מכל גדר וגבול ומעוררת את הרצון העליון למעלה מן הטעם, כי הטעם הוא גבול וגדר הדבר, ותפלה שהיא למעלה מגבול וגדר הלב מעוררת למעלה נמי למעלה מגבול וגדר, הרי היא מפיקה רצון למעלה מהטעם (שנת תרע"ז):

אחרי זה אמר 'אתה החלות להראות את עבדך', כאן כתב 'עבדך' בפרוש, לרמוז על מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד.) דבשלש ראשונות צריך לעשות עצמו כעבד שמסדר שבתיו של רבו, ובאמצעיות כעבד ששואל פרס מרבו, ובשלש אחרונות כעבד שמקבל פרס מרבו. **דהינו**, שבכל אפני התפלה צריך לעשות עצמו עבד כדי שתקבל תפלתו. לפיכך אמר כאן תחלה 'אתה החלות להראות את עבדך', כלומר, באיזה כח אני זוכה שתאיר התפלה, כמה שאני קורא עצמי עבד:

חיים וחסד

רבי חיים חייקא מאמדור זיע"א

בעת התפלה על האדם להיות כה מרוב עד שלא ירגיש את עצמו כלל

כי ה' אלוקיך אש אכלה הוא (דברים ד כד). 'אלהיך' פרוש החיות שבך, 'אש אכלה' ההתלהבות שבך, כי החיות הוא רצוא ושוב, תמיד להסתפל שצריך לעבד ה' ואינו נותן מרגוע, וכשעומד לעשות עובדא יעשה בכל החושים שלא ישאר חוש אחד לעצמו, כמו שמדבר לפני חברו שאין מרגיש שום חוש, כן צריך להיות בתפלה שיתן שבח להשם יתברך, אבל אם מרגיש חוש אחד מחושיו הרי התפלה אינה כלום.

'הלב' אותיות 'להב'

וכל החושים מתפשטים מהלב, וכשרואה שאינו מדבר מקירות לבו רק מהשפה ולחוץ, אז יראה לטורח להעמיק שיהיו כל החושים מקבצים שם, ועל ידי כן כשמדבר יהיו כל החושים מקבצים ונכללין בדבור

מעלא לתתא, ודא היא תשבחתא דאיהי מעליא. וכך הוא ענין התפלה, דתחלה עולים העולמות מלמטה למעלה, ואחר כך יורד השפע מלמעלה למטה. לפיכך נרמזה מלת 'שירה' במלת 'ואתחנן' שהיא רמוזה בתפלה, לרמוז דהתפלה תהיה דומיא דשירה.

יהיה כעבד

והנה מלת 'בעת' בחלופי התי"ו בדל"ת באותיות דטלנ"ת, הרי 'בעת' אותיות 'עבד', לומר דצריך לעשות עצמו עבד קדם התפלה.

הכונה בלב

והנה ב'עת ה' הוא ליאמר ראשי תבות 'הלב', וליאמר' היא האמירה, לרמוז דהפונה שהיא הלב והאמירה, צריך שיהיו שוים בשעת התפלה, כמו שנאמר (תהלים יט טו) 'יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך'.

ענין 'אדני שפתי תפתח'

אחר כך אמר 'אדני', הוא רומז על 'אדני שפתי' שבתחלת התפלה, משום ד'אדני' הוא במלכות, והיא נקראת 'שער השמים'. ו'אדני' נמי במלוי גימטריא 'תפא', לרמוז דהיא פתח השערים של מעלה. ו'אדני' נמי גימטריא 'היכל', דהיא ההיכל שבו נכנסות התפלות.

התפלה מעלה מ"ו

אחרי זה אמר הנו"ה בנקוד אלהים, לומר דעקר התפלה הוא הנו"ה משלבת ב'אלהים', שהוא להעלות מין נוקבין ולהוריד מין דוקרין.

סדר התפלה כעבד לפני רבו

אוצרות גאוני הדורות

ואם כן ה' התפלל משה אתה החלות להראות את עבדך וגו', רצה לומר שכל הנסים והיד החזקה שעשית באמות, לא בידי עשיתי ליחס אלי הפעולות של שפיות דמים שלא אהיה ראוי לבנות הבית המקדש על ידי כמו דוד, רק 'אתה החלות להראות את עבדך', כלומר שלא היה רק ראיה לבד ואתה פעלת הכל ולא עשיתי מאומה, לכן **אעברה נא ואראה את ה' היום הטוב הזה והלבנו**, שייבנה הבית המקדש על ידי.

אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר

הרבה, ואם כן אין ראוי שייבנה בית המקדש על ידו יצן כי דם הרבה שפך, ואם כן אין לו טענה שרצונו לבנות הבית המקדש בעצמו.

אך באמת אינו דומה כלל לדוד, דדוד הוא היה הורג אלפים בידי ממש, לכך שיך לומר שדם הרבה שפך ואין ראוי שייבנה הבית המקדש על ידו, אבל משה בשום פעם לא מצינו שילחם הוא בעצמו עם האמות, רק עקר המלחמה ישראל עשו, רק משה התפלל בעדם שייצא ישראל, ואם כן הוא בידי לא שפך דם כלל.

אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה (ג כד)

אמרי שפר

רבי שלמה קלוגר זצ"ל

תשוקת משה רבנו לבנות בית המקדש

משה היה מתאוה שהוא בעצמו יבנה הבית המקדש, אמנם לכאורה יש לתת טעם דמשה לא יכל בעצמו לבנות הבית המקדש, וכמו שאמרו חז"ל דלדוד אמר הקב"ה שאין ראוי לבנות הבית המקדש יצן כי דם רב שפכת, רק שלמה בנו שלא היה מלחמות בימיו הוא יבנה הבית המקדש (דברים א' כב ח), אם כן הרי לכאורה גם בימי משה היה גם כן מלחמות

כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים
אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו (ד ט)

ברפת טוב – פתר שם טוב

רבי טוביה הכהן זצ"ל

הזכרת שמו של הקב"ה לאחר שתי
תבות

נראה לפרש על דרך מאמר וז"ל (חולין צא:)
ישאל מזכירים את השם אחר שתי
תבות 'שמע ישראל ה' אלהינו וגו',
והמלאכים אחר שלש תבות 'קדוש קדוש
קדוש ה' וגו', ועל כן אמר אשר לו אלהים
קרבים, רוצה לומר שזכיר 'אלהים' דהינו
ה' כל כך בקרוב אחר שתי תבות כמו ישראל.

לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה
אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות
ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם (ד ב)

פני מבין

רבי נתנאל פריד זצ"ל

אסור בל תוסיף לומר על אסור דרבנן
שאסורו מהתורה

נראה לפרש על פי דברי הרמב"ם ז"ל
(ממרים פ"ב ה"ט) שכתב, הואיל ונתנה
תורה רשות לעשות גדרים וסגים איך
אמרה תורה לא תוסיף, אלא שלא יאמר
על דרבנן שהוא דאורייתא, וכן בכל תגרע,
יעני שם.

וזה פונת הפתוב לא תספו על הדבר, ומה
הוא הוספה, לאמר אשר אנכי מצוה
אתכם. ובכל תגרע, אם חכמים עשו סג כמו
שלא לתקע שופר בשבת לשמר, לא תאמרו
אשר אנכי מצוה אתכם שהוא מן התורה.

לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה
אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות
ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם (ד ב)

גז צאנף

רבי שמעון גז זצ"ל

אין לעבר עברה כדי לקיים את מצות
תשובה

הקשה רבי שלמה אפרים מלונטשיץ
בספרו 'כלי יקר', שאמנם אסור
הוספה על המצות מוכן הוא, פי היה
מקום לומר שאין חסרון במה שמוסיף על
המצות, שהרי מקום הוא את כלם. אף
קשה, מה הצורך לצוות שלא לגרע מן
המצות, והלא פשוט שאין לגרע ממה
שנצטוו? (וע"ש בחירוצו).

ונראה, שהנה אחת מפרטי המצות היא
מצות התשובה, וכנאמר "ושבת עד ה'

דיקא, שאני לפניך כעבד אם כן מסתבר
שתפעל תפלת, לכן ממילא אעברה נא
וגו', על זה השיב לו ה' רב לך וגו', רצה
לומר יש לך דין רב ושר לפני אשר אינך
יכול לפעל כל כך בתפלתך.

קול אריה

רבי אברהם יהודה אריה ליב שוורץ זצ"ל

משה רבנו מרב גדלתו לא היה יכול
להנהיג את באי הארץ

שמעתי מאא"ז הגה"ק זצ"ל, וכן ראיתי
בספר 'שערי חכמה' מבעל 'שמן
רוקח' וז"ל בחלק הדרושים שכתב לפרש
מה שכתב רש"י ז"ל על 'לא אוכל עוד
לצאת ולבוא' (דברים לא ב) מלמד שנסתמו
מעיוות החכמה, ותכן הדברים דיוע דמנהיג
צריך להיות כפי הדור, וכמו שבגד קטן
וקצר אינו טוב לאיש גדול, כמו כן בגד
גדול ורחב אינו נכון לאיש קטן וגו', כן
בענין מנהיג ישראל כמו שאינו נכון למנהיג
אם אינו גדול בתורה שיהיה נשיא אצל
עיר מלאה חכמים וסופרים, כמו כן בעיר
אשר מלאים אנשים בורים וריקנים אינו
נכון להם מנהיג ורב שהוא גאון גדול
מאד, כי לא יוכל להוריד את עצמו להמדם
להסביר להם ולהבינם כל דבר ודבר [וכו'].
וענין שם מה שכתב בזה עוד לפרש,
דאחר שחטאו בעגל אמר לו הקב"ה
למשה לך רד מגדלתך (ברכות לב), הינו פי
אז שוב לא היה ראוי להיות מנהיג, פי
משה היה גדול מאד והם ירדו הרבה
ממדרגתם, על כן היה צריך לירד ממדרגתו.
אמנם משה רבנו ע"ה בכל יום ויום הוסיף
לעלות במעלות גבוהות מאד, עד
שבתשלוש שנותיו בן מאה ועשרים שנה לא
היה תו יכול להיות מנהיג שלהם גם שיהיו
כלם צדיקים אותו דור שנקנסו לארץ ישראל
וכבר מתו דור המדבר, ומשה היה אז בתכלית
השלמות, ותחסרהו מעט מאלקים, ואם כן
לא היה שוב יכול עוד למסר להם מעיונות
החכמה כי לא היה שוה להם בערך הראוי,
וזהו שאמר הכתוב 'לא אוכל עוד לצאת
ולבוא' כי נסתמו ממנו מסירת מעיונות
החכמה, הינו כח המסירה ללמד העם דעת
ולהבינם, ועל כן היה סמוך למותו ולילוף
מזה העולם, עד כאן דבריו הנעימים.

וזה שאמר הקב"ה למשה שרצה להכנס
לארץ ישראל והתפלל הרבה, והשיב
לו הקב"ה רב לך, אתה גדול ביותר ולא
תוכל להיות עוד מנהיג שלהם, על כן אל
תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה.

בעבר הירדו החר הטוב הזה והלכנו (ג)
(כה)

גרגיר חרדל

רבי עיניאד עקוקא זצ"ל

תשובת הרבים כבר נלמדה מחטא העגל

מוכא במדרש (דברי י, ט), שאמר ה' למשה,
אתה רוצה לאחז את החבל בשני
ראשיו, אם "אעברה נא" אתה מבקש
לקיים, בטל 'סלח נא' ואם 'סלח נא' אתה
מבקש לקיים, בטל "אעברה נא". ויש
להבין, מדוע סותרת בקשת משה "אעברה
נא", לבקשתו 'סלח נא'.

ונראה לכאור, בהקדים את דברי הגמ'
בע"ז (ד), שלא היו ישראל ראויים
לחטא בחטא העגל. ומה שחטאו, היה
כדי ללמד שגם רבים שחוטאים, יכולים
לשוב בתשובה. ואפשר, שבכך למד משה
זכות על ישראל, ומטעם זה, סלח ה'
לישראל על חטא העגל. עוד יש להקדים
את המבאר במדרש (ש"ר מח, ד), שמשה
היה נחשב למלך, ולמדו זאת מהפסוק
'ויהי בישרון מלך' (דברים לג, ה). עוד יש
להקדים (ע"י תוספתא ע"ז פ"א ה"ד, ושו"ת הרשב"א
ח"א ס' קמח), שהמלך דינו כרבים.

ועל פי זה יובן, כי מה שבקש משה
מה' "אעברה נא", והינו שישלח לו
על חטא מי מריבה, היה זה בטענה שעל
ידי כך יהיה אפשר ללמד שאפשר לשוב
בתשובה על חטאים. ועל כך ענה לו ה',
הרי דינך כמלך, ומלך דינו כרבים, וזה
שרבים יכולים לשוב בתשובה, כבר אפשר
ללמד מזה שפסלחתי לישראל על חטא
העגל, ורק אם בטל 'סלח נא' לישראל,
שאז לא יהיה אפשר ללמד זאת משם, אז
יהיה עלי לסלח לך כעת, כדי ללמד שרבים
יכולים לשוב בתשובה. (באדיבות 'מכון חכמי
ספרד' נתיבות)

ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי
עוד בדבר הזה (ג כו)

פרורי לחם

רבי אשר אנשיל יהודה מילר זצ"ל

מעלת משה רבנו כשר לפני המלך

ויש לומר דהנה איתא (ברכות לד:) דאמר
רבי יוחנן לאשתו דלכן רבי חנינא
פעל בתפלתו והוא לא, הואיל וחנינא הוא
כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך,
ויפרש רש"י עבד בן בית שיוצא ונקנס
שלא ברשות, ענין שם.

ואם כן זהו שאמר גם כן משה רבנו
ע"ה אתה החלית להראות את 'עבדך'

מצות התפלה

אבודרהם

רבי דוד אבודרהם זצ"ל

כפי כונת הלב מתקבלת התפלה

ודע כי לפי הפונה תקבל התפלה, שנאמר (שמות כב כב) 'כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע' [וכו']. ופרש ה"ר אברהם ב"ר יצחק אב ב"ד 'ועבדתם את ה' אלהיכם' (שמות כג כה) לשון עבודה הוא, להסיר המחשבה הטורדת בעסקי העולם ולהביאה בשעבוד הפונה, ותמצא כי 'תפלה' בגימטריא 'בכונת הלב', וגם בגימטריא 'עבודת לב'.

וכל הרוצה שתשמע תפלתו יכון בתפלתו להתחנן לפני יוצרו, שכן במשה כתיב (דברים ג כג) 'ואתחנן אל ה', ותמצא כי 'ואתחנן' בגימטריא תפלה, לומר שאין תפלה אלא בתחנה. (דיני שמונה עשרה)

נחל קדומים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

נענוע בעת התפלה

ורכנו אפרים ו"ל כתב 'ואתחנן אל ה' עם התבות גימטריא 'מן חנם', לומר כל המתפלל ומתחנן לפני ה' בכונה, אף שאינו ראוי נותן לו שאלתו חנם.

עוד 'ואתחנן' גימטריא 'התיק', וגימטריא 'תפלה', וגימטריא 'ישרה', רצה לומר רמז בשיתפלל האדם לפני השי"ת צריך לנענע גופו שהוא תיק של הנשמה, כדי שיתפון אל ה' בתחנונו לומר בכונה, וכו' לא יטעה בתפלתו, ואז תהיה 'ישרה', וזה הישר בעיני ה', עכ"ה.

ודברי הרב ו"ל כמנהג אשכנז, אמנם אנו נוהגים כמנהג סרוק וקורא"ע ו"ל דאסרו הנענוע, ולפי זה יש לומר הרמז בסגנון זה, גימטריא 'התיק', גימטריא 'הישר' גימטריא 'תפלה', רמז, התיק שהוא הגוף יהיה ישר שלא יתנועע בעת התפלה.

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

תפלל בשמחה רבה כמי שאין לו שום צער וצרה

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר (דברים ג כג). שפא משה רבנו ע"ה ללמד את ישראל דעת ועצה טובה, שכל אדם המתפלל להקב"ה אף על פי שהוא עומד בצרה גדולה לא יתפלל בעצבון ומרירות

ונראה לפרש על פי מה שאמר אבא מארי הגאון הקדוש ז"ל, היות שאמרו חז"ל (ע"ז ג.) מאי דכתיב (בראשית א לא) 'ויהי ערב ויהי בקר יום הששי', מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין תורת מוטב, ואם לאו אני אחזיר אתכם לתהו ובהו, ע"ן שם.

ולפי זה לא נתן הקב"ה כח בהבריאה רק עד יום ו' דסיון, יום שהוא מוכן לקבלת התורה, ואחר קבלת התורה נתקיימה הבריאה על ידי קבלת התורה, דהינו על ידי ישראל שקבלו התורה, ומעתה קשה על מה נתקיים העולם באותו יום שהוסיף משה מדעתו, דהתחלת הבריאה כבר נשלמה וקבלת התורה צדין לא היה, ועל כרחך צריכים לומר שמשה רבנו ע"ה בעצמו ובכחו קים העולם ועמדה על כחו של משה, עכ"ה.

ומעתה יתפרש גם כן מה שאמר משה רבנו ע"ה לישראל אנכי עמד בין ה' וביניכם, הינו באמצע, שבתפלה קים ה' את העולם ועמדה על כחו בכיכול עד ו' סיון, ולבסוף כאשר קבלו ישראל התורה עמדו המה וקיימו העולם, אבל באמצע דהינו ביום שהוסיף משה מדעתו עמד משה וקיים, והינו בין ה' וביניכם להגיד לכם את דבר ה', הינו בזמן שהגדתי לכם 'דבר ה' הוא קבלת התורה שמאז נתקיימה עליכם, אבל באמצע אני עמדי וקיימתי את העולם.

את ה' אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע (ו יג)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמאש זצ"ל

אסור שתפות עם עובד עבודה זרה

וסמך ליה 'לא תלכון אחרי אלהים אחרים', אפשר זה הסמיכות לרמז למה שאמרו חז"ל (סנהדרין סג.) אסור לעשות שתפות עם עובד עבודה זרה, שמא יתחייב לו שבועה ונמצא יזכר שם עבודה זרה על ידו, והתורה אמרה (שמות כג יג) 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו'. ורצה לומר לא תלכון לעשות סחורה אחרי עובד אלהים אחרים מטעם הנזכר כמו שפכתתי.

ואפשר רמז 'אחרי' לרמז שאסור לילף אפלו אחר עובד עבודה זרה. או רמז כשתלכו בדרך לא תאמר לחברך שמר לי אחרי עבודה זרה פלונית כמו שאמרו חז"ל (שם).

אלהיך (דברים ד, ל.) והיה מקום לומר, שקדי שאדם יזכה לקים את כל המצוות, ובכללם את מצוות התשובה, עליו לעבד עברה, כדי שיוכל לשוב עליה בתשובה.

וזה מה שפא הפסוק לשלל, ואמר 'ולא תגרעו ממנו', כלומר, אין לכם לעבד עברה ולגרע איזו מצוה, כדי "לשמר את" כל "מצוות ה' אלהיכם", ובכללה את מצוות התשובה. והשעם שאין לעשות כן, פי תכן שמיד אחר שיחטא, ימות, מבלי שיזכה לעשות תשובה.

ואם ידאג האדם על זה שלא יוכל לקים בימי חייו את מצוות התשובה, הרי נאמר 'כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא' (קהלת ג, כ), ובדאי שיבוא לידו איזה חטא ויוכל לשוב עליו בתשובה, ולכן אין לעשות כן לכתחלה. (באדיבות)

'מכון חכמי ספרד' נתיבות

כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו. ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים (ד יח)

פני יצחק

רבי יצחק פראנקס זצ"ל

מעלת ישראל שאין משגיחין בבת קול

שמעתי משם הרב ישראל בנבנשתי ז"ל, אמר מר ביהאי דרבי אליעזר (כ"מ נט:) שאמר מן השמים יוכיחו, יצא בת קול הלכה כרבי אליעזר, ועמד רבי יהושע ואמר אין משגיחין בבת קול. עתה אמר מי גוי גדול שהם מתנפחים זה עם זה ומן השמים יוכיחו, כה' אלקינו בכל קראנו אליו בת קול יוצא ואומר הלכה כפלוני.

ועוד איכא מעלה אחרת גדולה מזו, שיש כח בבשר ודם לומר אין אנו משגיחין בבת קול, והינו ודאי שהוא גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים, והתורה אמרה (שמות כג ב) 'אחרי רבים להטת', ושאי רבי אליעזר שאמרה בת קול לפיוסיה דעתיה.

אנכי עמד בין ה' וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר ה' (ה ה)

גבעת פנחס

רבי פינחס ביליץ זצ"ל

קיום העולם בו בסיון על ידי כחו של משה רבנו

לזאת התפלה אִיזי אני מתפלל אותה בזמנה, כן אתם גם כן תדקדקו להתפלל תפלה בזמנה.

תורת יצחק

רבי יצחק מרינהולץ זצ"ל

המתפלל בכונה - תפלתו נענית

ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (ד. כט). פתח בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד. נראה לפרש דאיתא בגמרא (ר"ה יח.) שנים עליו לדון, זה נצל וזה אינו נצל כו', זה התפלל ונענה, וזה לא וכו', זה התפלל בכונה נענה, וזה לא וכו'. וזה הפונה ובקשתם וגו', כלכם תתפללו, אבל ומצאת רק יחיד, כי תדרשנו בכל לבבך וגו', זה שמתפלל בכונה.

רמז הכתוב לתפלה בזמנה

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר. יש להקשות למה לי 'בעת ההוא', כי מה נפקא מנה אימתי שהתפלל. נראה לפי עניות דעתי לפרש כך, כי ידוע שלכל תפלה יש זמן, הינו תפלת שחרית עד שליש היום, ותפלת מנחה בשקיעת החמה, ותפלת מוסף עד שבע שעות, ותפלת ערבית קדם חצות.

על זה הזהיר משה רבנו את ישראל שיתפללו כל התפלות בזמנם, ואל יסית לבכם אתכם שבאם שתתפלל אחר הזמן אִיזי תתפללו יותר בכונת הלב, אף תתפללו בזמנה, כי גם אִיזי בעצמי מתפלל כל תפלה ותפלה בזמנה.

וזה פרוש הפסוק 'ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר' זה תפלה, אִיזי מתפלל 'בעת ההוא', רצה לומר באותו הזמן השיך

אלא בשמחה, כאלו הוא שרוי בטובה מכל ענין ולא צר לו כלל.

ולכן כשהתפלל הוא על צרתו, לבקש בטול הגזרה שגזר עליו שיפטר בחוץ לארץ ולא יכנס לארץ ישראל, אף על פי שהיתה גזרה זו חשובה בעיניו צרה גדולה עד מאד, אפלו הכי התפלל בשמחה כאלו אין לו שום צרה ושום צער בלבבו.

וזהו שאמר 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא' שהיה עת צרה גדולה, אפלו הכי נראה שמחה בלבי כאלו אין לי שום מריבות להתמרמר, ותחלק תבת 'לאמר' לשנים וקרי בה לא מר. (פר' ואתחנן)

כהנת אלימלך

רבי אלימלך רובינשטיין זצ"ל

מעשי צדיקים

נמלט עלה ברעיונו כי לא יעשה זאת ללא הסכמת הרבי, מאחר ובאותו זמן בנו חדר נוסף לבית הרבי, כתב ר' חיים וולף מזוזה נאה במיוחד על קלף מהדר, ונסע עמה אל הרבי.

בבואו אל הרבי ספר כי הוא שרוי בפחד גדול, והרבי תמה, "מדוע לפחד, ממי מפחדים מלבד הרבוננו של עולם", הוא החריש ולא ענה, רק הגיש את המזוזה החדשה אל הרבי, שנהנה מהכתב היפה והמהדר, אחר שאל הרבי לשלמו, והוא הגיש את הפתקא בה כתב שהחלט שיברח לגליציה, ובלב דופק המתין לתשובת הרבי.

בקראו את הקוויטל התרומם הרבי וקרא בקפיצא, "מדוע ללכת חוץ לגבול", החסיד הגיב כי כך יעצוהו הכל, והרבי שאל, "מדוע ראו נותני עצותיך להשיא לך רעיון לעקר מהמדינה, להיות נע ונד במדינה זרה".

הרבי פסע בחדר בעשנו המקטרת, אחר כרבע שעה עצר לידו ושאל לשמו, "חיים זאב בן צ'ונה חוה", ענה במורא, הרבי המשיך לפסע בחדר ואז אמר, "רבוננו של עולם, חיים זאב בן צונה חוה הוא סופר הכותב את התורה הקדושה תפלין ומזוזות, הכי ראוי שהוא יתחבא בין רשעים בקצה העולם, הוא הביא לי מזוזה מהדרת כדי לקים זה קלי ואנהו,

בפעם העשירית והאחרונה שהתייצב בפני הועדה, והוא כבר בן שלושים, פסקו יושבי השלחן כי הוא כשיר לשרות ומגיס על אתר, ועליו לנסע מידית אל הגדוד השוכן בעיר אירקוטסק שבמערמקי סיביר.

הידיעה הנוראה נפלה עליו כרעם ביום בהיר, קרוביו מהרו במרוצה אל הרבי לראדזימין לבקש עצה וישועה, והוא הורה להגיש ערעור במפקדה האזורית ולדרש שבינתים יעכבו את שגורו של האברך לסיביר.

אחר הרבה עמל ויגיעה התקבלה בקשת הערעור ונקבע זמן לשמוע שיתקים בעיר פלוצק, ובנוסף שחררו את ר' חיים וולף לנפשו עד לערעור, הגם שבני המשפחה ידעו כי בדרך הטבע קלושים הסכויים לשחרורו, שכן בערכאת הערעור ישבו שונאי ישראל מפרסמים ברשעותם.

בהתקרב מועד הערעור התאספו בסוכטשוב קרובי הסופר, שני אחיו שגם הם היו סופרים ועוד ידידים ומכרים לטפס עצה מה לעשות, והסכם שהאפשרות היחידה שנותנה בידו, היא להברית את הגבול לגליציה שבשליטת הקיסר האוסטרי.

בלית ברירה החל ר' חיים וולף להתכונן להגר אל הארץ החדשה, אך טרם

כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו בה' אלמינו בכל קראנו אליו (ד. י)

בעיר סוכטשוב התגורר אברך סופר סת"ם בשם ר' חיים וולף ליסר, אשר שמו יצא לפניו כאברך תלמיד חכם וירא שמים, ואמן נפלא בכתיבת סת"ם, גדולי הדור הדרו לקנות את פרשיותיו, והוא היה יוצא ונכנס בהיכלי קדשם של צדיקי דורו.

במיוחד זכה להתקרב אל הרה"ק רבי יעקב אריה מאדזימין זיע"א, אליו נסע מדי מספר שבועות. מעל ראשו של ר' חיים וולף רחפה סכנת הגיוס לצבא הרוסי, הוא נקרא להתגייס, ועבר דרך תחתית ארכה.

שנות חובת הגיוס היו מגיל עשרים ואחת ועד שלושים, מי שלא שחרר לחלוטין ורק קבל דחיה, נאלץ לשוב כדי להתגייס בשנה הבאה, בין המשחררים זמנית היה ר' חיים וולף, הוא הכרח להתניב במשך עשר שנים בפני הועדה הרפואית הצבאית, ומדי שנה קבל דחיה לשנה בלבד.

בטבעו היה חלש ושורת הדין היתה לשחררו כליל, אך בראות המפקדים הרוסים שונאי ישראל אברך בעל הדרת פנים שיראת שמים קורנת מפניו, הציקו לו להכעיס וקצבו לו דחיה, כדי שיאלץ לבוא שוב ושוב מדי שנה.

הקדוש שלי, והיא תשוב לאיתנה ותבריא כאחד האדם".

בליל שבת מיד אחר ששתתה מהיין של הקדוש חל שנוי במצבה לטובה, וכעבר מספר ימים כבר עמדה על רגליה בריאה ושלמה כאחד האדם. (פרשת מרדכי)

כבד את אביך ואת אמך כאשר צוה ה' אלקיך למען יאריכון ימיה ולמען ייטב לך על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך (ה טז)

נכנס יהודי לבית רבה אל יושלים רבי שמואל סלנט זצ"ל ושאלה בפיו, בניו נסעו לאמריקה ושם פרקו על מצוות, מחללים שבתות ואוכלים גבלות וטרפות, כעת הם שולחים לו מעות כדי לתמוך בו, האם כספם מתר.

השיב לו רבי שמואל, "לפי דבריך רק מצוה אחת בלבד נשארה בידי, מצות כבוד אב, האם גם אותה ברצונך לטל מהם". (סבעים שנה בירושלים)

רגיל היה הרה"ק העטרת משה ממאקאנא זיע"א לצוות בעת סעודת הבר מצוה את חתן המצוות, שיגיש לאביו מאכל או משקה כדי שיקים מיד לאחר שהתחייב בעל מצוות, מצוות כבוד אב בשלמות, כי הרי עקר המצוה היא מאכילו ומשקהו (יו"ד רמ"ז), ובעת שהוא נותן לאביו דבר אכילה, הוא זוכה לקיים מצוה דאורייתא יקרה וחביבה של כבוד אב. (נטע בתוכינו)

ולא תגנב (ה יז)
אחר שזכה לשבת מרוממת בצל רבו הרה"ק רבי דב בער ממעזריטש זיע"א, עשה החסיד את דרכו בחזרה לביתו כאשר מחסר אמצעים כספיים, שרף את דרכו רגלי לאטו כרבים מהחסידים בדורות ההם.

אחר שהלך זמן ממשך, התעייף ופנה לנוח בצל אילו שהגן בעדו משרגי השמש הלוהטות, את חבילתו הזעירה בה היו טליתו ותפיליו ועוד אי אלו חפצים, תלה על אחד מענפי האילן.

משהמין ובקש להמשיך בדרך, נבהל להוכח כי חבילתו נעלמה כלא היתה, בלית ברירה גמר בדעתו כי לא יוכל להמשיך בדרך ללא הטלית והתפילין, אין לו עצה אחרת מלבד לשוב אל הרבי, ולשאל כדת מה לעשות.

ענה הרבי, "אתה מענה את גופך בסגופים ואת קבכת בצומות, במה קנית את גופך שאתה רשאי לענותו, האם האיברים שלך, קנייך הם, עד שאתה עושה בהם כאות נפשך". (חסידים מספרים)

שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוה ה' אלקיך (ה יב)

בימי נעוריו למד החתן דעת זצ"ל שעות ארכות בצותא עם הרה"ק רבי יצחק קאליש זיע"א אחי הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, כשגדלו, נעשה רבי איציק'ל לרבי והחתן דעת לרב ואב"ד בקהלה קדושה. **אחר** שנפלה בתו של החתן דעת למשכב, יעצוהו אנשיו לנסע אל רבי איציק'ל המפרסם לפועל ישועות גדול, אך הוא דחה הצעה זו בשני ידיו באמרו, "שגיגו למדנו יחד בימי נעורינו, לא אדע במה גדול כחו מכחי להיות פועל ישועות".

כאשר הרבה לדרש ברופאים שהתיאשו מלמצא רפואה למחלתה, הפצירו בני ביתו שישע אל רבי איציק'ל אולי יועיל באמרו, "כל העולם נוסעים אליו ופועלים אצלו ישועות, מדוע אתה מפקיר את חיי בתך, מדוע אתה נרפה".

בסוף עשו הדברים רשם, הוא שמע לעצה והסכים לנסיעה כשהוא מפטיר ואומר, "לא אפסיד מאומה, לכל הפחות אתראה עם חבר נעורים", ויצא עם בתו לדרך הארצה, כאשר הגיע החתן דעת לבית רבי איציק'ל, הוא יצא לקראתו בשמחה רבה ובמאור פנים, הושיבו לצדו וכבדו מאד, והשתעשע עמו בדברי תורה.

בתוך הדברים שאל החתן דעת את רבי איציק'ל, "אומרים עליך שאתה רבי ופועל ישועות, רבים נוסעים אליך ממקומות רחוקים עם בקשות שונות, אמר נא לי, איך ובמה גדול כחך ממני, הלא למדנו יחדיו בימי נעורינו".

אמר לו רבי איציק'ל ברב ענותנותו, "כן הדבר, איני יודע מדוע באים דוקא אלי, אבל כמדומי שגם אתה באת אלי הפעם בענין כזה, למרות קושיך, החתן דעת ספר את כל קורותיו עם בתו שחלתה במחלה אנושה, ומאמצי הרופאים העלו חרס, הפצירו בי רבות לנסע אלי, עד שנעתרתי לבקשה ובאתי אליך".

אמר לו רבי איציק'ל, "טוב שבאת אלי, כי ישועת בתך קרובה בעזר ה' לבוא, עליך להשאר כאן לשבת בשבת קדש, אני אתן לה לשותות מהכוס של

ואני יעקב אר' בן בונא מבקש שהאותיות הקדושות שכתב יגנו בעדו, שלא יצטרך להיות נע ונד.

הרבי צוה על הסופר שלא ישמע בקול יועציו ויתיצב לערעור בפלוצק, ולפני שיכנס יאמר ג' פעמים את הפסוקים 'והיו מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי אני ה' אשר לא יבשו קווי', 'היךח מגבור מלקוח ואם שבי צדיק ימלט' (ישעיה מט ג - ד), וכן בעת עמדו לפניו שיעיר דמותו בעיניו ויאמר, "הזכות של הרבי מראדזימין יעקב אריה בן בונא, תעמד לי שאנצל".

הוא יצא מחדר הרבי בשמחה, ונסע הישר לפלוצק להתייצב לפני הועדה, בהגיעו שמע כי איש לא השתחרר מהועדה באותו היום, ונשיא הועדה צועק כל הזמן שכל היהודים לא טובים, וכלם יעברו לסיביר.

בועדה ישבו נשיא, סגן, שני רופאים, ומפקד, הסופר עבר את כלם וכלם אמרו עליו 'כשיר', 'כשיר', והנשיא שבדו היתה הנידת כבר לקח את העט בידו לאשר כי הוא כשיר לשרת בצבא, אבל אז נפלה העט מידו והתגלגלה עד הדלת.

השוטר התחיל לרוץ באולם הארץ אחרי העט, ואז התרומם המפקד הזקן ושאל לגילו, אחר שהשיב כי הוא באמת בן שלושים וחמש ואביו רשם אותו בגיל מאחר, הוסיף המפקד לשאל האם הוא בריא, והסופר השיב כי לבו חלש, המפקד צוה עליו לרוץ באולם, ומשהחל לרוץ הכריז המפקד, "רואים שהוא אינו בריא, הוא רק בעל מראה מוצק".

מיד נגשו שני הרופאים וקבעו שיש לו לב חלש, והנשיא שקדם החליט לרשם 'כשיר', נתן לו במקום פרטיס לבן שמשמעותו שחרור מחלט מהשרות. מפלוצק נסע הסופר חזרה לראדזימין, והרבי קבלו בשמחה ושאל, "מה אומרים עכשו היועצים שלך". (הסבא קדישא מראדזימין)

רק השמר לך ושמור נפשך מאד (ד ט)
חסידי שהרבה בתעניות וסגופים הגיע אל הרה"ק רבי יצחק מוורקא זיע"א, והרבי פנה אליו בשאלה, "אמר לי, מדוע אתה סבור שיש דבר בעולם השני לך, הלה נבהל וענה, "רבי, פרוש הנני מהעולם, ואיני נהנה ממנו כמלא נימה".

אחד מתלמידי הדגן מפאפא רבי משה יוסף הופמן זצ"ל שהתגורר באחרית ימיו בירושלים, התגורר בעיר נאזמרוז בה בנה לעצמו בית מגורים, ושגר מכתב לרבו בו הזמינו לבקר בדירתו החדשה.

בטרם הגיע המכתב לתעודתו, כבר שגר אליו הרב מכתב תשובה, "אם בנית בית ולא קבעת מזוזה לחדר הכניסה, הואל נא ועשה זאת מיד".

התלמיד הנדהם מהר לנסע לפאפא ופנה אל הרב בשאלה, מי גלה לו רז זה, השיבו רבי משה יוסף, "בחלומי הלכתי לטיל על שפת הנהר דאנוי, והבעתי בפני בן לוי את רצוני לבקר בביתך החדש, אך הלה השיבני, "תלמידך לא התקין מזוזה בכניסה לביתו", לכן החלטתי לכתב לך והיה אם אמת נכון הדבר, הרי טוב, ואם לא, הרי לא עשיתי לך מאומה". (מי באר מים חיים)

ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו (זו י)

ספר הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממוגלניצא זיע"א, כי בליל שבת קדש קדם קדוש בעת שהרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א היה סגור בחדרו, פתח לפתע הרבי את הדלת המובילה לחדר הסמוך לחדרו.

בחדר זה ישבו אותה שעה מספר אדמו"רים וזקנים מגדולי תלמידיו, כלם מלבשים בגדי לבן, והרבי פנה אליהם ואמר, "כתוב 'ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו', ותרגומו ומשלם לשנאוהו טבון דאנון עבדין קדמוהי בחייהו לאובדיהו וכו'.

שואל אני אתכם, בשלמא אם הרשע להוט אחר תאות ממון או אחר תאות הפבוד, נותנים לו ממון או פבוד הרבה, אבל אם הרשע אינו אוהב לא פבוד ולא ממון, אלא אוהב מדרגות או אוהב להיות רבי, במה משלמים לו על המעשים טובים שעשה בעולם הזה.

אלא על כרחך בודאי שאחד שאוהב להיות רבי, נותנים לו מן השמים להיות רבי, ומי שאוהב מדרגות, נותנים לו מדרגות, הכל כדי להאבדו מעלמא דאתי חלילה", הרבי סים ומיד סגר את הדלת אחרי, ועל הנאספים בחדר נפל פחד גדול מהדברים. (סיחות חיים)

מאלכסנדר הוא ירא שמים כה גדול עד כדי שהוא רועד בגופו מפחד ה', הוא מטיל אימה על כל סביבותיו.

בסוף ימיו חלה רבי יחיאל והביאו אליו רופא, הרופא ראה שהוא רועד וחשב שהוא מפחד ממנו, על כן שאל, "מדוע אתה מפחד ממני", ענה לו הרבי בתמיהה, "ממך", והצביע כלפי מעלה, להראות שהפחד שלו מהקדוש ברוך הוא. (תפארת ישראל)

ויכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך (ו ט)

קרב משפחה של החסיד רבי משה בונים ז"ל שהתגורר בלונדון, שלח לרבי משה הודעה כי הוא זקוק לישועה, ורבי משה נכנס למעונו של החזון איש זצ"ל והגיש לו קוויטל, פתקא עבור קרובו, בראותו את הקוויטל, חיד החזון איש כאומר מה לו ולקוויטל, הרי איננו רבי.

ספר רבי משה לחזון איש על רבי יהושע מקוטנא בעל הישועות ישראלי זצ"ל, שהיה נוסע אל הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א, ובסוף ימיו התחיל לקבל קוויטלעך בעצמו, כאשר ספרו זאת לרבו הוא נענה ואמר, "בכח התורה אפשר לקרא קוויטלעך".

כאשר שמע זאת החזון איש, הוא ענה, "ננסה", ונטל את הקוויטל לקרא, בראות רבי משה בן, נעמד מלא קומתו, שאל החזון איש מפני מה נעמד, והשיב שאצל חסידים מקבל שקוויטל זה כאורים ותמים, וכאשר שאלו באורים ותמים היו צריכים לעמד, נענה החזון איש לעמדתו ואמר, "אם כך גם אני צריך לעמד, שכן גם הפה הנשאל באורים ותמים היה עומד".

החזון איש נעמד וקרא את הקוויטל, אחר השיב שיאמר לקרובו שיבדק את המזוזות בביתו, הוא שלח לקרובו את דברי החזון איש שיבדק את המזוזות שבביתו, ולאחר זמן הגיע מכתב מלונדון שהוא בדק את כל המזוזות בביתו, חמשה עשר במספר, וכלם נמצאו כשרות.

כאשר ספר זאת רבי משה לחזון איש, השיב שיבדק היטב, כי יש לו עוד מזוזה אחת שלא בדק, הוא שלח לקרובו שיש עוד מזוזה לבדק, ואכן כך היה, הוא מצא מזוזה בביתו שעדיין לא נבדקה, מאותה עת החל החזון איש לקבל קוויטלעך. (מכבשונה של פשיסחא)

שב החסיד אל הרבי למעזריטש וספר את אשר ארע עמו, והרבי הורה לו שילך לשוב פלוגי הסמוך, שם תערו סעודת ברית מילה בהשתתפות מספר עניים, הרבי תאר לו את תארו של אחד העניים, אליו יפנה וידרש שישב לו את חפציו.

גם אם יכחיש העני, יאמר לו בשם הרבי הקדוש שהוא אשר נטל את החבילה מהענף על אם הדרך, וכי הוא מתבקש להשיבה לאלתר לבעליה, עשה החסיד כפי שנצטווה, מצא את העני שתאר המגיד, ודרש שיחזיר לו את חבילתו.

בתחלה כחש העני, טען בלהט כי אינו יודע על מה הוא שח ומה רוצים מחיו, אך לאחר ששמע את הדברים שאמר הרבי נענה ואמר, להכחיש אינני יכול עוד ועלי להחזירה, אבל לא אעשה כן עד שגלו בצותא אל הרבי.

כאשר הגיעו אל המגיד פתח הגזלן בעזות פנים ואמר, "רבי, רואה אני שאתם רואים הכל ואינני יכול להכחיש, אבל אמרו נא לי, הכי אין לכם מלאכה אחרת מלבד להביט איך גנבים גונבים".

השיבו רבי דב בער כי בזמנים שהוא שוהה במקום שאסור להרהר בלמוד, הוא מתבונן בדברים מעין אלו, והגזלן מהר להשיב את החבילה לבעליה. (ליקוטי סיפורים)

למען תירא את ה' אלוקיך לשמר את כל חקתי ומצותיו (ו ב)

ספר החסיד הישיש רבי משה אהרן בונים ז"ל, כי הוא עוד זכה להפיר את הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א שהיה נוח לבריות ובעל סבר פנים יפות ולא היה מטיל כלל אימה על סביבתו, ועם כל זאת היה נופל פחד על כל מי שהיה נכנס אליו.

באחת הפעמים שהגיע רבי יחיאל לסאדיגורא ונכנס לבית המדרש, ברחו כל הנוכחים מרב פחד, אחר שהלך נכנסו חסידי סאדיגורא לרבה וסחו לו על המקרה המשנה, נכנס לבית המדרש יהודי זקן מפולין וכלם ברחו מאימתו, ובקשו ממנו הסבר על הדבר.

ענה להם הרבי מסאדיגורא, אמר לכם את האמת, כשהוא נכנס אלי גם עלי נפל פחד, התבוננתי מה מקור פחד זה, והסברתי לעצמי כי מאחר והרבי

פרשת ואתחנן

ושמרתם ועשיתם

כשמוכר הספרים הנווד הגיע לעיר פראג ובתרמילו ספרים חדשים שיצאו לאור בתקופה האחרונה, הוא ציפה כהרגלו למכירות בהיקף גדול כראוי לעיר ואם בישראל. באותם ימים לא היו מצויות חנויות ספרים של ממש, ובוודאי לא חנויות גדולות עם סניפים רבים של מוקדי מכירות. עם ישראל, שמאז ומתמיד היה 'עם הספר', היה רוכש את ספריו אצל רוכלים שנודו מעיר לעיר ובאמתחתם ספרים חדשים שאותם הציעו למכירה.

בשעה של בין מנחה לערבית היה מתנהל עיקר המסחר בספרים החדשים. שעה קלה לפני תחילת תפילת מנחה היה הרוכל המזדמן מגיע אל בית הכנסת, מקבל את אישורו של השמש וגורר שולחן אל מבוא הכניסה של בית הכנסת. על השולחן היה הרוכל מסדר את מרכולתו: ספרים חדשים שזה עתה הופיעו לצד ספרים נדירים שכבר אזלו מהשוק, וכמובן סידורים קטנים וחומשים שתמיד היה להם ביקוש ער.

המקדימים לבוא לתפילה היו מתרגשים להיות הראשונים שיזכו להכיר את הספרים החדשים שיצאו זה עתה לאור. מעלעלים היו בספרים, פותחים את שער הספר ולמדים על המחבר ועל מקום ההדפסה, בוחנים את טיב הנייר ואת איכות הדפוס, וכמובן, והוא העיקר, מעיינים בתוכן הספר.

הכמות של הספרים הייתה מוגבלת, ואיש לא ידע בדיוק מתי יגיעו מוכרי הספרים. בשל כך, עניין רב היה סביב שולחנו של הרוכל, ובמשך אותם ימים שהיה הרוכל מצוי בעיר, היה השיח והשיג של חובבי הספר ושוחרי הדעת סביב הספרים החדשים שהגיעו לעיר, זה אומר בכה וזה אומר בכה, והעיר צהלה ושמחה.

בשנת תק"מ הופיע על מזבח הדפוס בעיר קארעץ הספר החסידי הראשון, הלוא הוא הספר 'תולדות יעקב יוסף' על פרשיות התורה, אותו חיבר הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א, תלמידו וממשיך דרכו של אור שבעת הימים רבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א. זה הספר שבו מופיעים קרוב לשלוש מאות אמרות קודש, הנושאות את הכותרת "שמעתי ממורי", הלוא הם דברי אלוקים חיים אותם זכה רבי יעקב יוסף לשמוע ממורו ורבו הבעל שם טוב הקדוש.

ספר זה, עם הופעתו, עורר פולמוס ענק. החסידים בכל מקומות מושבותיהם ששו ושמחו לכבודה של תורת החסידות, כשזו הפעם הראשונה בה ניתן היה לפגוש במורשתו

הרוחנית של הבעל שם טוב עלי ספר. צדיקים ויראי אלוקים רכשו את הספר בהתלהבות רבה וקבעו בו את חוק לימודיהם.

זה לעומת זה, מתנגדי תנועת החסידות, שבאותם ימים רדפו את כל השייך וקשור לעולם החסידות, יצאו חוצץ נגד הספר, אסרו את הלימוד בו ומנעו את הפצתו. הספר החדש היה הנושא המדובר בכל הוויכוחים העזים של חסידים ומתנגדים.

הרוכל שהגיע לפראג היה מצויד עם כמה וכמה עותקים של הספר החדש "תולדות יעקב יוסף". האיש שהיה תמים ולא היה בקי בכל ההתרחשויות סביב הספר ידע דבר אחד: מדובר בספר שיש לו ביקוש גדול, והכל מדברים עליו וממנו. מתבקש מכך, הבין הרוכל את תפקידו כסוחר ספרים, להגיע לכל מקום עם הספר החדש והמדובר כל כך.

ולא ידע הרוכל כי העיר פראג היא מעוז של התנגדות לחסידות. על כסא הרבנות הרם של העיר החשובה ישב גאון הדור רבי יחזקאל לנדא, מגדולי פוסקי ההלכה לשעה ולדורות, אשר התפרסם בהיכלי התורה ויקרא שמו על שם ספרו "נודע ביהודה". הנווד ביהודה מלך בפראג ביד רמה, והעמיד תלמידים הרבה בישיבה הגדולה שהייתה לו.

הנווד ביהודה עמד דרוך על משמר חומות היהדות וסירב לאשר כל שינוי שאין לדעת את טיבו. כך התנגד הנווד ביהודה באופן עז לתנועת החסידות ולמנהגיה השונים, בייחוד בכל הקשור לעבודת התפילה, אם בקשר לזמני התפילה ואם בכל הקשור להוספת תפילת "לשם ייחוד" לפני קיום המצוות.

כביטוי עז להתנגדותו החריפה לחסידות, הוא קרא עליהם את הפסוק: 'ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בם וחסידים יכשלו בם', בעוד שבפסוק המקורי נאמר 'פושעים יכשלו בם'. על אף התנגדותו של הנווד ביהודה, עדיין יחסם של אבות החסידות אליו היה מלא הערכה והם רחשו לו כבוד רב עד מאוד.

עד כדי כך שרבינו הבעל שם טוב הקדוש אמר לנווד ביהודה יש נשמה חדשה שעדיין לא הייתה בעולם, והייתה גנוזה עד בואו לעולם הזה, וזכה להיות אחד מהשלושה עמודים שהעולם נסמך עליהם. ואילו הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז זיע"א הודיע שבמתיבתא דרביקא הכריזו שהלכה כרבי יחזקאל, ובכל מקום זכה לכוון להלכה האמיתית.

ברבות הימים, כשאחד מנכדי הנווד ביהודה הדפיס מחדש את הספר 'נודע ביהודה' והוא ביקש לתקן את דברי זקנו ולהשמיט

תיבת 'חסידים' ולכתוב 'פושעים', כלשון הכתוב, למען לא יבלטו הדברים שכתב הנווד ביהודה על החסידים, אחד מזקני החסידים לא הסכים עמו ואמר לו: "הנח לזה ואל תתקן מאומה! הנה זקנך עשה מה'פושעים' - 'חסידים', ואילו אתה רוצה לעשות מה'חסידים' - 'פושעים'..."

כיוון שהניח הרוכל את הספר 'תולדות יעקב יוסף' על שולחן המכירות במבוא בית הכנסת של פראג, רץ אחד מקנאי העיר אל הנווד ביהודה וגילה את אוזנו: "הספר החסידי מוצע כעת למכירה בבית הכנסת, ואנה אנו באים..." הנווד ביהודה שלא רצה לפגוע בפרנסתו של הרוכל ביקש לרכוש את הספר בכסף מלא, כדי שלא יצא נפסד, אולם הורה שיש להניחו ושקל אם יש לדונו בשריפה רח"ל.

בתחילת שנת תקמ"ב כבר הסתלק הרה"ק מפולנאה לישיבה של מעלה, ומעשה זה שהיה בפראג כבר היה כשיושב היה הרה"ק מפולנאה במתיבתא דרביקא ונהנה מזיו השכינה. יחסו של הנווד ביהודה לספרו הגיע לידיעתו של הרה"ק מפולנאה בעולם האמת והדבר הרע לו מאוד.

בחלום הלילה נגלה הרה"ק מפולנאה אל הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטובקה זיע"א, שנועד היה בגאונותו המיוחדת ובחריפות דעתו, וסיפר לו ככל שאירע היום בפראג, כשהוא מוסיף ומבקשו: "הואל נא לנסוע לפראג ולהגיע אל מעונו של הנווד ביהודה והצל נא את כבוד החסידות ואת כבוד ספריה אשר היו למרמס."

נעתר הרה"ק משפיטובקה לבקשה שהגיעה אליו מעולם האמת והחליט לצאת לדרך. בחכמתו החליט כי מוטב יהיה לו אילו תחילה יסתיר את זהותו ולא יגלה את היותו בר אוריין ובר אבהן. הרה"ק משפיטובקה התחפש כאחד העניים, לבש בגדים קרועים ובלואים, החזיק מקל עץ מחוספס בידו, ועל שכמו נשא תרמיל ובו חפציו האישיים. נראה היה כאילו הוא אחד מאותם אביונים המחזרים על הפתחים למחייתם.

תיכף עם בואו לפראג ניגש הרה"ק משפיטובקה אל הנווד ביהודה וקיבל ממנו שלום. הנווד ביהודה שאלו: "מה רצונך?" והרה"ק משפיטובקה השיבו: "עני ואביון אנכי." התפלא הנווד ביהודה על סגנון תשובה זו ואמר: "הלא זאת אני רואה בעיני, שאלתיך על רצונך." השיב הרה"ק משפיטובקה ואמר: "מבקש אני שהרב בעצמו ידאג לי לאכסניה הגונה ואף יקבץ עבורי סכום כסף הגון."

משנענע הנווד ביהודה את ראשו בשלילה ואמר: "הקשית לשאול בבקשתך זו", שאלו

הדברים הבאים: "הוא היה אומר, עשרה דברים קשים נבראו בעולם: הר קשה - ברזל מחתכו, ברזל קשה - אור מפעפעו, אור קשה - מים מכבין אותו, מים קשים - עבים סובלים אותו, עבים קשים - רוח מפזרתו, רוח קשה - גוף סובלו, גוף קשה - פחד שוברו, פחד קשה - יין מפיגו, יין קשה - שינה מפכחתו, ומיתה קשה מכולם - [וצדקה מצלת מן המיתה], דכתיב: וצדקה תציל ממות."

שאלו התלמידים של הנודע ביהודה: "הגם על גמרא זו תוכלו לדרוש?" ונענע להם הרה"ק משפוטובה בראשו. היה הנודע ביהודה מהרהר האם ללכת לשמוע דרשה זו, שכן מאן יימר שאכן יעלה בידו ושמא יבואו שניהם לידי בזיון. שאלו הנודע ביהודה: "האם תואיל לדרוש כאן בבית?"

אמר לו הרה"ק משפוטובה: "רצונו של אדם זהו כבודו! כך אכן אעשה!" פתח האורח ואמר: 'הר קשה - ברזל מחתכו', היינו, בסוגיה של 'השוחרט לשם הרים' יש כהנה וכהנה קושיות, שאפשר ליישבם עם הסוגיה של 'נכסי צאן ברזל', והיה האורח מפלפל בכוח גדול כשהוא מערים קושיות כהנה וכהנה, ומפליא פלאות ליישבם.

במשך עשרה ימים היה האורח מגיע לביתו של הנודע ביהודה ונושא מדברותיו בפלפל עצום ונורא, שואל כעניין ומשיב כהלכה, כשבכל יום הוא עוסק באחד הדברים הקשים, ומראה כי הכוונה בזה היא לסוגיה קשה בשם זה, והיה "מחתכו" עם סוגיה אחרת, שדברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, והיו הדברים שמחים כנתינתם מסיני.

ככלות עשרת ימי הדרשה, חזר הנודע ביהודה ושאל שוב את אורחו: "הלא עתה תואילו לומר לי מי אתם ומה מבוקשכם?" באותה שעה נענה האורח ואמר לו: "שמי הוא יעקב שמשון משפוטובה, ואני זעירא דזעירא דמן חבריא קדישא המחזיקה בדרכי החסידות, אנכי מקטני התלמידים של הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה. וההכרח לא יגונה שבאתי הנה, כדי שמתוך כך תוכלו להבין את עוצם תורתו וחריפותו של האי גברא רבא שהוא מחבר הספר היקר 'תולדות יעקב יוסף'."

"ומהיות שאלו דבר יגונב שיש ברצונכם לדון את הספר הנעלה והקדוש הזה לשריפה, לא נותרה לי ברירה אלא להגיע לכאן כדי להודיע לכם מי הם בעלי דברים ומה רב גדלם ותוקפם בתורה ולהזהירכם שלא יעלה בדעתכם לעשות כן."

תיכף כששמע הנודע ביהודה את דברי הרה"ק משפוטובה לקח את הספר מהמקום שהיה מונח שם, והגביהו ונשקו בפיו. והאמת והשלום אהבו.

נדבות, ומוטב אם תלכו אל הדיינים חברי הבית דין בפראג והם יעשו בקשתכם."

לאחר שעה קלה חזר הרה"ק משפוטובה ואמר לנודע ביהודה: "הייתי אצלם ולדאבונא מצאתי שכולם אינם דוברים אמת." לפליאתו של הנודע ביהודה על דברים חריפים אלו שהטיח בדיינים, הסביר הרה"ק משפוטובה ואמר: "הייתי אצל הראשון ואמר לי שאין לו כוח לזה; השני אמר שבזיון עברו הוא קיבוץ הנדבות, והשלישי אמר לי שאף אם ילך איתי, לא ישיג עבורי כלום, כי אין דרכם של בני פראג לפזר מממונם לצדקה."

השתומם הנודע ביהודה ושאלו: "ומניין לך ששקר הם דוברים, ומדוע לא תדונם לכך זכות שכן היא האמת?" נענה הרה"ק משפוטובה ואמר: "אין אני יכול לדונם לכך זכות שהרי הכתוב מכחישים, וכמו שנאמר (משלי כא כא): 'וְדָף צִדְקָה וְחֶסֶד יִמָּצֵא חַיִּים צִדְקָה וְכָבוֹד', כיצד אפוא יכול דין לטעון שאין לו כוח לזה, והרי 'מצא חיים' כתיב; או לטעון שיהיה לו בזיון מזה, והרי 'מצא כבוד' כתיב; או לטעון שלא יהיו נדיבי לב לתרום לו, והרי 'מצא צדקה' כתיב - אין זאת אלא שאינם דוברים אמת!"

השיחה של הרה"ק משפוטובה והנודע ביהודה התמשכה עוד ועוד, כשהרה"ק משפוטובה מראה לו את כוחו הגדול בדברי תורה וביישוב קושיות עצומות. ככל שהתארכה השיחה הבין הנודע ביהודה כי העומד לפניו משתייך לעדת החסידים, ולמעשה מטרותו שונה מאשר היא נראית לעין. שוב ושוב שאל הנודע ביהודה: "אמרו נא לי לשם מה באתם אלי?" בתחילה ענהו הרה"ק משפוטובה שהוא בא ליישב לו כל קושיותיו, אולם בסופו של דבר אמר לו הרה"ק משפוטובה שיש ברצונו לומר דרשה לרבים בבית הכנסת הגדול של פראג.

ניאות הנודע ביהודה לבקשה זו ואמר: "מנהגם של הרבנים הדורשים הוא שהם מקדימים ואומרים את הסוגיה עליה מבקשים הם לשאת דברים, כדי שהלומדים יוכלו להכין את הדברים היטב, ובשעת הצורך אף למישקל ולמיטרי עמו כדרכה של תורה." אמר הרה"ק משפוטובה, שנכון הוא לדרוש בכל סוגיה עליה יצביע רבה של פראג.

הנודע ביהודה עמד משתומם: "היתכן שאדם ישלוט בכל מכמני התורה ויוכל לפלפל בכל סוגיה שיגידו לפניו?" עמדו שם תלמידיו של הנודע ביהודה והציעו שיפתחו כרך של גמרא, והמקום שבו יפתחו - עליה יפלפל האורח בדרשתו. ניאות הרה"ק משפוטובה להצעה, ועל אתר עשו כדבריו.

הגמרא שנפתחה הייתה מסכת בבא בתרא, והמקום שנפתח היה בדף י עמוד א, שם נאמרו

הרה"ק משפוטובה: "מפני מה אין אתם נוהגים כבוד במי שעומד לימיני?" לא הבין הנודע ביהודה ואמר: "אין אני מבין כוונתכם, וכי מי עומד לימינכם? הרי אין אני רואה אלא אתכם לבדכם." הרצין הרה"ק משפוטובה ואמר: "הרי מקרא מלא דיבר הכתוב בספר תהלים (קט ל-לא): 'אֹדֶה ה' מִאֵד בְּפִי וּבִתְוֹךְ רַבִּים אֶהְלֶנּוּ. כִּי יַעֲמֵד לִימִין אֲבִיו'. הקב"ה הוא העומד לימין האביונים."

חזר הנודע ביהודה לעיקר העניין ואמר: "אני יושב ועוסק בתורה, והרי אמרו 'תלמוד תורה כנגד כולם', ולכן אין אני זקוק להתעסק עם עניים וצרכיהם."

לשמע הדברים אמר הרה"ק משפוטובה: "מה תאמרו על הפסוק האמור בפרשת השבוע (דברים יו): 'וְשִׁמְרָתֶם וְעִשִּׂיתֶם כִּי הוּא חֻמַּתְכֶּם וּבְיַנְתֶּם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֻקִּים וְנִבְּנוּ הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה'. ופירש רש"י: 'ושמרתם - זו משנה. ועשיתם - כמשמעו'."

"ולכאורה, אם רש"י לא בא להוסיף כלום על פירוש המילה 'ועשיתם', לשם מה היה עליו לכתוב 'כמשמעו', כשעל דעת עצמו כבר היינו יודעים שזה כמשמעו? מוטב היה לכאורה אם לא היה כותב כלום."

"אלא שפירוש הדברים הוא לפי מה שאמרו (ע"ז ב): 'אמר רבי יוחנן: מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה', ואמרו חז"ל שבשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה, הלך אצל בני עשו הרשע ושאלם: רצונכם לקבל התורה? אמרו: מה כתיב בה? אמר: לא תרצח, אמרו: לא הבטיחו אביו אלא על החרב, שנאמר 'על חרבך תחיה' ואין נקבל התורה. גם בני עמון ומואב סירבו לקבל את התורה שנאמר בה 'לא תנאף', וגם בני ישמעאל סירבו בשל מצוות 'לא תגנוב'. ורק בני ישראל הם שאמרו נעשה ונשמע."

"ואם אכן תלמוד תורה כנגד כולם ואין צריכים לקיים את המצוות בפועל", הקשה הרה"ק משפוטובה לנודע ביהודה, "מהיכ תיתי לא הסכימו אומות העולם לקבל את התורה על מנת ללמדה, אך לא לקיימה בפועל. אלא ודאי, לזה התכוון רש"י בפירושו: 'ושמרתם - זו משנה. ועשיתם - כמשמעו', שמלבד השינון יש לעשות את המצוות בפועל, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' - שמזה הטעם דווקא אתם זכיתם לקבל את התורה ולא אומות העולם."

הקשיב הנודע ביהודה לדברים ואמר: "צדקתם בדבריהם שחובה על כל אדם מישראל לקיים את המצוות בפועל, אך עם זאת אין דרכי לעסוק בעצמי במלאכה זו של קיבוץ

מולין יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה תא חז תא

חֲדָתָא דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עיקר נשיאות חן של בני ישראל בעיני הקב"ה היא בזכות מידת הענוה

בזכות ענוותנותו זכה משה לקרני ההוד

לימוד גדול זה לימדנו תורתנו הקדושה בפסוק שלפנינו, שכפי גדול הענוה כן זוכה למדרגות רמות ונפלאות, כי משה רבינו היה הענוי מכל האדם, וכל כך הפליג בענוותנותו עד שכשבא לכתוב בתורה (במדבר יב) 'והאיש משה עניו מאוד', הוסיף עוד להשפיל עצמו וחיסר אות יו"ד מהתיבה 'עניו' וכתב 'ענו' חסר יו"ד, וענוה זו היא שעמדה לו לקנות את הזכייה העליונה שהיו פניו קורנים בקרני הוד עד שהיו הכל מתייראים מלהביט בפניו, כמו שפירש באור החיים כי משוריי הדין שבקולמוסו העביר על ראשו וקרנו פניו בקרני ההוד, ושוריי הדין בקולמוסו הוא מחמת שנמנע לכתוב יו"ד ב'והאיש משה ענו', שמידת הענוה שהיתה במשה היא שזיכתה אותו לקרני ההוד שלא זכה בהם אדם מעולם.

משה רבינו מחזיר בענוותנותו את הכתרים לישראל

מכלל ענוותנותו של משה רבינו, שאינו מעבך לעצמו הכתרים השייכים לישראל, כנודע שבמתן תורה זכה כל אחד ואחד מישראל לשני כתרים כנגד נעשה ונשמע, וכיון שחטאו בעגל נלקחו מהם הכתרים וניתנו למשה רבינו, וברוב ענוותנותו הוא משיב הכתרים לישראל בכל ערב שבת קודש, ואינו בא בטענה שכיון שהם חטאו הפסידו חלקם, והוא שלא חטא זכה בחלק שלהם, אלא הוא שמח בחלקו ואינו מתאוה לחלקם, וזהו שאנו אומרים (תפילת שחרית לשבת) 'ישמח משה במתנת חלקו'.

לא מרַבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חֶשֶׁק ה' בְּכֶם וגו' (ז, ז).

בפתח דברינו נקדים מה שאמרו רבותינו ז"ל כי עיקר נשיאות חן של בני ישראל בעיני הקב"ה היא בזכות מידת הענוה, שאמרו בגמרא (חולין פט.) 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם' וגו' (דברים ז, ז), אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח כז) 'ואנכי עפר ואפר', למשה ואהרן אמרו (שמות טז ז) 'ונחנו מה', לדוד אמר (תהלים כב ז) 'ואנכי תולעת ולא איש'. אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה לנמרוד אמר (בראשית י"ד) 'הבה נבנה לנו עיר', לפרעה אמר (לעיל ה ב) 'מי ה', לסנחריב אמר (מלכים ב' יח לה) 'מי בכל אלהי הארצות' וגו', לנבוכדנצר אמר (ישעיה יד יח) 'אעלה על במתי עב', לחירם מלך צור אמר (יחזקאל כח ב) 'מושב אלהים ישבתי בלב ימים'.

עיקר הענוה כשמשפיל עצמו למרות מעלותיו - הלימוד ממשה רבנו ע"ה

והנה, אל יחשוב האדם שבקלות יזכה למידת הענוה, כי עיקר הענוה היא, שגם כשהיו באדם מעלות רבות ונכבדות, למרות זאת לא יגבה ליבו בקרבו, ובכך יגיע לשלמות הענוה. על כך אמרו בגמרא (נדרים לה.) שהקב"ה אינו משרה שכינתו כי אם על אדם חכם גבור עשיר ועניו, וכמו שמצינו אצל משה רבינו שהיו בו כל המעלות הללו, ולמרות כל מעלותיו לא התגאה אלא השפיל עצמו בענוה, וענוה זו הבאה אחרי כל המעלות הללו היא היא הרצויה והנאותה ביותר.

מילתא דפליאה

בקשתנו שנראה את החסדים מגולים לעינינו

הלא סומא אין לו שובע משום שאין רואה (יומא עד:), וכמו ששמעתי לפרש בפסוק (במדבר יא ו) 'בלתי אל המן עינינו', לכך אין לנו שביעה מהטובות. וזה בקשתנו 'שבעינו מטובך', דהיינו שיהיה לנו ניסים גלויים, והיינו 'ושמחנו בישועתך', כי מי שאינו רואה אינו יודע לשמוח, והבן].

וזהו 'אנא בכח גדולת ימינך', היינו, שכל הענינים שהם בכח וגבורה, ובפנימיות שלהם הם בבחינת ימין שהוא חסד, ואף שלעינינו יתראה שהם קצת בחינת דין, עם כל זה צרור וצפון בתוכו כח החסד שהוא כולו טוב. ואך אנו מבקשים 'תתיר צרורה', שתפתח הצרור בתוכו שהם החסדים, שגם לעיני בשר יראה שהוא הכל בחסד.

ימינך תתיר צרורה', היינו, כי כתיב (איכה ג לה) 'מפי עליון לא תצא הרעות', וכל הדינים הם מלאים חסדים במקורם ובפנימיותם, רק בהתגלות לעיני בשר נראה כאילו הם דינים ח"ו. אך אנו מבקשים כי אין בנו כח לסבול הדינים, ועל כן 'הראנו ה' חסדך' (תהלים פה ח), שגם לעינינו יהיה מלא חסדים בלי שום תערובת דין כלל.

[וראה דברים מאירים שכתב הישמח משה (כי תשא ד"ה ויאמר אני): והנה הגם כי בודאי הקב"ה עושה טובות בכל עת, כאמרנו 'ועל ניסין שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת' והבן, רק שאין אנו מרגישים בהם כמבואר במסכת שבת (ג:), ואם כן אף בהטובות שאנו מקבלין, מכל מקום

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר וגו' אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה (ג, כג-כה).

זאת דרש הרה"ק בעל הדברי חיים ע"ה מהפסוקים שלפנינו, שמשה רבינו ביקש מהקב"ה ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר וגו' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה, ואמר לבאר, שבקשת משה רבינו הייתה שאף שבוודאי גם הגזירה שלא ייכנס לארץ ישראל היא לטובתו ולטובת ישראל, ומשה האמין בכך ללא שום ספק. אך אף על פי כן התחנן להקב"ה 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה' שיהיו החסדים מגולים ונראים לעין כל.

בדרך זו כתב האמרי נועם (בא ד"ה א"י בא): פירשתי בתפלת ר' נחוניא, 'אנא בכח גדולת

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בזמן הגאולה ידעו כי כל ההשגות שהשיגו הם רק ההתחלה

שאינו יכול לבוא אל התכלית הגמור והיא היא העבודה. וזהו שאמר הכתוב 'פתחו לי', פירוש הצדיק אומר שיפתחו לו השערי העבודה לבוא במעלה הבורא, לפי שסובר שלא עשה כלום עדיין ולא פעל בעבודתו כלל עדיין. ומשיבין לו 'זה השער לה', פירוש היא היא עיקר העבודה לידע זה שאינו יכול לגמור בהעבודה, כי דבר שאין לו סוף ותכלית, והבן.

כשמרגיש האדם בשפלותו הרגשה זו היא גופא העדות על כך שקרוב הוא אל הקדושה, כעין שכתב **בתשואות חן** (ויקרא ד"ה ובאופן) מקרא שכתוב (ירמיה לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', כפי מה שמרגיש האדם שהוא רחוק מן הקדושה, על ידי זה 'ה' נראה לי', והוא הקרוב באמת אל ה'.

ובהם נשכיל להבין עבודת הצדיקים שלא החזיקו טובה לעצמם ותמיד חשבו שעדיין לא באו לעיקר העבודה, אין זאת אלא מחמת שראו אפסיות האדם אל מול גדלו וחסדיו של הבורא יתברך, ומכל שכן אנו, שאם הראשונים כמלאכים אנו וכו'.

בקשת התגלות השכינה הינה דבר תמיד

ועל זאת תהיה תפילת כל איש מישראל שנזכה להתגלות השכינה עלינו, שכן בדרך העולם אדם המבקש על בריאות, מיד כשנתרפא אינו ממשיך לבקש על כך, אך על צער השכינה תמיד יש לבקש על התגלות גדלות הבורא והשגחתו הפרטית בכל הווה עבר ועתיד, ובזה מבאר התפארת שלמה בהמשך דבריו, את הפסוק 'דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד' שלהתגלות פניו יש תמיד לבקש, ואף שכתוב במשה רבינו ע"ה (שמות לג יא) 'ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים' מכל מקום אין סוף להשגה וצריך לבקש תמיד כי הכל רק התחלה. וזהו שאומרים בתפילה 'וקדושים בכל יום יהללוך סלה', פירוש, שהקדושים מבקשים תמיד להללו ולשבחו יותר ויותר.

שאינו אלא כמתחיל ועומד בפתח. ואמר הכתוב 'כחום היום', כי יש בני אדם שנראים שהם מוכנעים אבל אין תוכם כברם, אבל אברהם היה מוכנע גדול באמת בלב שלם ממש, והיה ברור בעיניו כשמש שאינו אלא מתחיל בעבודתו יתברך, וזהו 'כחום היום' היינו כשמש המאירה (נועם אלימלך שם).

וכן מציינו בדוד המלך ע"ה שביקש מלפני ה' (תהלים כז ד) 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש', וביאר בזה **הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה** (הובא בקדושת לוי שמות ד"ה וזה לך), כי אחת היתה שאלתו של דוד מאת ה', והיא 'שבתי בבית ה' וגו' לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכל'. אך מלבד זאת הוסיף בבקשתו ואמר 'אותה אבקש', שגם כאשר אגיע לדרגה זו 'לחזות בנועם ה'', עדיין 'אותה אבקש', אף על פי כן עדיין אוסיף ואבקש להשתוקק לזכות לדרגה גבוהה מזו [ובזה מיושב כפל הלשון, 'אחת שאלתי' 'אותה אבקש', כפי שכבר עמד על כך הרד"ק בפירושו], כי כך היא האמת שככל שמתקרב רואה עד כמה יש לו להוסיף 'לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכל'.

בקדושת לוי ע"ה הוסיף על דברי המגיד מזלאטשוב: ובזה הצדיקים מוסיפים והולכים בעבודת השם יתברך, שנדמה להם תמיד שאינם עדיין בשלימות, ויודעים תמיד בכל עת מה שחסר להם, דהיינו המדרגה שלמעלה מזו שאינם משיגים עדיין, ובטוחים בהשם יתברך ובישועתו שידעו אורח חיים למעלה להשיג גם ההשגה שחסר להם עתה.

זהו שאמר הכתוב (שם ק"ח יט) 'פתחו לי שערי צדק אבוא במ אודה' יה זה השער לה' צדיקים 'בואו בו', ודרש **הנועם אלימלך ע"ה** (ליקוטי שושנה ד"ה פתחו): דהנה עיקר מידת הצדיקים כך היא, בכל מה שעובד יותר להבורא ברוך הוא, הוא מבין יותר שאינו יכול להגיע אל תכלית העבודה כי אין סוף בדבר, וזה הוא עיקר הבנת הצדיק שמבין זה

ואתחנן אל ה' בעת שהוא לאמר. ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכןבורתך (ג כג-כד). פשוטו של מקרא בעת ההיא הכוונה כפי שכתב רש"י ע"ה: לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דימיתי שמא הותר הנדר. אולם בעומק העניין רמז בזה **התפארת שלמה** (ד"ה א"י ואתחנן, בשלח ד"ה א"י אז) כי בעת ההיא רמז לזמן הגאולה כנאמר (צפניה ג כ) 'בעת ההיא אביא אתכם'. כמו משה רבינו ע"ה שעמד לאחר ארבעים שנה והשיג סודות התורה שאין בריה היכולה לשער גודל השגתו, עם כל זה אמר **אתה החילות** שעומד הוא רק בתחילת התגלות גדלות הבורא שאין לידיעה זו סוף והשגה. כן בעת הגאולה תהיה התגלות שכינה עצומה ואז ידעו כי כל השגה שהיא אינה כי אם תחילת ההתגלות, ועל זה יאמר **בעת ההיא, אתה החילות להראות את עבדך**, כי כשיראו שאין סוף להתגלות כבודו יבינו כי תכלית הידיעה - לידע אשר לא ידעו. והוא הנאמר למשה רבינו ע"ה (שמות לג כג) 'וראית את אחורי ופני לא יראו' שכל שישג האדם הוא רק בבחינת 'אחור', אך לעולם 'פני לא יראו' שלא ניתן להשיג מה באלוקות יתברך.

דרך הצדיקים שיוודעים כי נמצאים הם רק בתחילת העבודה

כך הייתה דרכם של אבותינו הקדושים שידעו תמיד כי עדיין יושבים הם בפתח הכניסה להכרת הבורא כמו שכתוב באברהם אבינו ע"ה (בראשית יח א) 'והוא יושב פתח האוהל' וביאר **הנועם אלימלך** (ורא ד"ה א"י אשרי) שלמרות כל צדקותו ומדרגותיו עדיין הרגיש עצמו כאילו הוא יושב בפתח והתחלת הקדושה וזהו 'פתח האוהל' כי 'אוהל' רמז על הקדושה. [וראה גם בזוהר (ספרי תורה וירא צח): 'פתח האוהל', רזא דתרעא דצדק, פתחא דמהימנותא, דכדין עאל ביה אברהם בההוא רשימא קדישא], כי הצדיק כל מה שמתעלה נדמה בעיניו

העוסק בתורה מתוך עניות הדעת יזכה לקיימה בדעה שלימה וצלולה

וצלמות בעולם, דכתיב (איוב כח ג) 'אבן אופל וצלמות', נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל וצלמות בעולם], והכל בזכות אותם השעות הקשות וההתמודדויות שהיו מנת חלקו. וגם אם מביט סביבו ורואה כי עדיין לא בא מנוחתו, יאמין בלב שלם שהקדוש ברוך הוא רואה את כל מאמציו ויגיעות העצומות שמשקיע למענו יתברך, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, ואם כן כל הנסיונות הם לטובתו לזכך נשמתו ולהאירה, וכל יגיעה ויגיעה שמשקיע למענו יתברך אינה נאבדת רק עולה לריח ניחוח לבוראנו ויוצרנו, וככל שההתמודדות קשה יותר כך תהיה ההארה שלאחריה כשבוא תבוא הישועה, ויזכה לקיים התורה מעושר בכל המובנים של העשירות.

דורות הקודמים קיימו התורה מעוני ועתה הזמן שיזכו לקיימה מעושר

וכמו בפרט כל אחד מישראל, כן הוא גם בדורות עולם, יש דורות שבהם נבחרו בני הדור שיעבדו את ה' מתוך עוני וקושי הן בגשמיות והן ברוחניות, ויש דורות נבחרו לקיימה מעושר, וגם כאשר רואים עד כמה נסתרת הקדושה בעולם ועניות הדעת חופפת על הכל, יש להאמין כי 'סופו לקיימה מעושר', וכמו שאמר **הדברי ישראל ע"ה** (כללי אוריינת כ): והנה כמו שהיא בפרט, מכל שכן כן היא בכלל ישראל שהם קומה שלימה, כשמקיימין התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. והנה קיום התורה מעוני כבר היה בדורות הראשונים די והותר שמסרו נפשם על קדושת השם, נמצא שהסופו לקיימה מעושר היא עכשיו בעיקבותא דמשיחא, וכן יהי רצון, עד כאן לשון קדשו, ואף אנו נענה אחריו אמן ואמן [וראה ליקוטי מוהר"ן (תורה ר): הטעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רובם עניים ואביונים, זה מרומז במשנה 'כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר', והצדיקים שבזמן הזה הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קיימו התורה מעוני, על כן זוכים עתה לקיימה מעושר].

חלילה לזרועות היאוש, אלא יחזק רוחו כי 'הנה זה עומד אחר כתלנו' (שיה"ש ב ט), ובזה מתחזקים בני ישראל בגלות ש'הנה זה עומד אחר כתלנו' ולא עזבנו לבד, כדברי **התפארת שלמה** (שבת נחמו ד"ה נחמו): הנה זה שורש כל הנחמות של ישראל בהגלות, הוא לנחם אותם ולדבר על ליבם ולהעיר אזניהם למשיבת נפשם לאמר להם, כי אף גם עתה בהיותם בארץ אויביהם גולים מעל שולחן אביהם ואין אתנו יודע עד מה מהתגלות כבוד ה' עלינו ורוח שכינתו בתוכנו כמו בימים הקדמונים, בכל זאת לא שב כבוד ה' מאתנו ולא מאס את זרע ישראל חלילה לעולם ולא רחק מהם, עוד שכינתו בתוכנו ו'הנה זה עומד אחר כתלנו', וכביכול הוא אסור אתנו וקרוב הוא לכל קוראיו אליו, וממחר לגאלינו בגאולת עולמים. כאשר אמנם מלבד היסורים והעוני שסובלים הישראל בהגלות ע"י מחרפיהם ולוחציהם, הנה עוד זאת רעה אליהם יותר מכל הרעות, אשר כל הימים הם בעצבות ודאבון נפש על כי נעלה ה' יתברך מאתם ומי יודע אם חפץ ה' עוד לגאלנו וכו', ומי יודע אם כל עבודותינו יעלה ברצון לפני כסא כבודו ואם ישמע עוד אל קולנו, והנה כאלה וכאלה יעציבו את לב בני ישראל להתרשל מעבודתם וכו', לכן הנה זה ראשית הנחמה של ישראל ע"י הנביאים, להראותם כי ה' אתם בכל מקומות מושבותם, ועוד לא סר צילם מעליהם בכל ארץ גלותם, וחפץ בעבודתם ושומע עתירתם כל הימים.

כל יגיעה ויגיעה שמשקיע למענו יתברך - אינה נאבדת

עוד מתחזקים ישראל בדברי הנביא 'חבי כמעט רגע עד יעבור זעם' (ישעיה כו ב), ויבוא היום ויראה בעיניו כי 'קץ שם לחושך' (איוב כח ג) ועוד יאיר לו ויתעלה למעלה למעלה בלי גבול ומידה [שכן דרשוהו לענין היצר הרע במדרש (כ"ר פט א): 'קץ שם לחושך', זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה, ומאי טעם 'קץ שם לחושך', שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל

רבי יונתן אומר, כל המקיים את התורה מעוני, סופו לקיימה מעושר. (אבות פ"ד, מ"ט).

בכלל המקיים את התורה מעוני יש את המקיים את התורה אף אם עני הוא בדעתו, כמו שאמרו חז"ל (נדרים מא). 'אין עני אלא בדעת', ואם הוא עני בדעתו ובכל זאת לא מרפה וממשיך בלימודו גם במצב מעורפל שנמצא בו, וכן הוא הדבר באדם שנמצא במצב שטורדים אותו קשיים וצרות חס ושלוש ומונעים ממנו מלעסוק בתורה כאשר עם לבבו, להגות בה ביגיעה ולהבין אותה על בוריה, ובודאי שהם טורדים אותו מלעסוק בה בחשק ובהתרומומות כפי שהיה רגיל קודם למצבי דחק אלו, אך אם עני זה העני בדעת ממשיך ועוסק בה בכל מצב, זוכה ו'סופו לקיימה מעושר' שהקדוש ברוך הוא משפיע עליו דעת ומנוחת הנפש לקיימה בדעה שלימה וצלולה.

יחזיק מעמד בטירוף הדעת שמביא עליו יצרו ויזכה לאור גדול

ומה שאמר 'המקיים את התורה' אין הכונה רק לענין לימוד התורה, כי קיום התורה הוא קיום כל המצוות, וגם על זה אמר שהמקיימה כשהוא עני בדעת, שאינו מבין ומרגיש מרוחק, והיצר הרע מבלבל דעתו וטורף מחשבותיו וכמעט שלוכד עני במשכו ברשתו, ואם הוא מקיימה מעוני ואינו מביט על טירוף הדעת שנקלע אליו, ועומד חזק מול התאוות והרצונות, ונשמע רק למלך העולם העומד עליו ורואה במעשיו ומצפה שיעמוד בניסיון, סופו שיזכה לקיימה מעושר ויזכה לאור ה' החופף עליו, ויוכל לעבוד את ה' מתוך עשירות הדעת, שיתלהב ליבו לעבודת ה' מתוך קרבה ודביקות עצומה. או אז ימצא עצמו עובד את ה' מתוך חשק פנימי שמושך אותו לקדושה ומאיר דרכו להתקרב מתוך מרגוע ומנוחת הנפש.

שורש כל הנחמות של ישראל בהגלות

ואת זה צריך כל אדם להפנים בעומק ליבו, שגם אם מרגיש כי תש כוחו ממלחמת היצר וכבר כשל כח הסבל מרוב התלאות שממית עליו יצרו, אל יפול

ספרי החסידות המבוארים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזין בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com